

A

Kancelář
architekta
města Brna

05 Ekonomické podmínky

Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území
Územně analytické podklady 2024

Obsah

05.01	Městská ekonomika	5
05.01.01	Základní ekonomické ukazatele	5
05.01.02	Ekonomická aktivita	6
05.02	Zaměstnanost	7
05.02.01	Pracovní místa	7
05.02.02	Odvětvová struktura zaměstnanosti	9
05.02.03	Zaměstnanost cizinců	9
05.03	Podnikatelská infrastruktura	9
05.03.01	Kancelářské prostory	9
05.03.02	Produkční a skladovací plochy	10
05.03.03	Progresivní odvětví	14
05.04	Nezaměstnanost	17
05.04.01	Charakteristika trhu práce	17
05.04.02	Trh práce v městských částech	17
05.05	Hospodaření města	19
05.05.01	Rating	19
05.05.02	Daňové příjmy a rozpočet města	19
05.05.03	Ceny pozemků a půdy	19
05.06	Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ	20

Seznam obrázků

Obr. 1	Vývoj HDP na obyvatele Brna, Prahy a Ostravy vzhledem k průměru EU v období let 2015 až 2022	5
Obr. 2	Vývoj PZI v okresech Brno-město a Brno-venkov v období let 1999 až 2022	5
Obr. 3	Vývoj hrubé měsíční průměrné mzdy v Brně a ČR v období let 2009 až 2023	6
Obr. 4	Změny zaměstnanosti dle sektorů hospodářství v Brně v porevolučních sčítáních lidu 1991, 2001, 2011 a 2021	6
Obr. 5	Počet pracovníků dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023	7
Obr. 6	Podíl pracovníků na zkrácený úvazek (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023	7
Obr. 7	Nová a celková nabídka kancelářských ploch (m ²) v Brně mezi roky 2013 a 2023	9
Obr. 8	Struktura hrubé realizované poptávky po kancelářských prostorách dle firemních sektorů za rok 2023	9
Obr. 9	Míra neobsazenosti (%) a čistá absorpce (m ²) kancelářských ploch v Brně v období let 2013 až 2023	10
Obr. 10	Nejvyšší dosažitelné nájemné (EUR/m ² /měsíc) kancelářských ploch v Brně v období let 2012 až 2023	10
Obr. 11	Podíl pracovníků s VŠ vzděláním (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023	13

Obr. 12 Podíl pracovníků s nejvyšší úrovní dovedností (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023	13
Obr. 13 Podíl pracovníků ve výzkumu a vývoji ve skutečných úvazcích (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023.....	14
Obr. 14 Podíl firem (%) spolupracujících na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol) v Brně k 31. 12. 2023	14
Obr. 15 Struktura uchazečů o zaměstnání podle nejvyššího dosaženého vzdělání za MČ Brna k 31. 12. 2023.....	15
Obr. 16 Daňová výtěžnost na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 2000 až 2023	15
Obr. 17 Rozpočet města Brna v období let 1999 až 2023	17
Obr. 18 Výdaje rozpočtu na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 1999 až 2023	17
Obr. 19 Kupní cena stavebních pozemků (v Kč/m ²) v období 2007 až 2019	19
Obr. 20 Kupní cena stavebních pozemků – bazický index (100 = počátek) v období 2007 až 2019	19

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet obyvatel, zaměstnaných a obsazených pracovních míst v krajských městech ČR v letech 1991, 2001, 2011 a 2021	22
Tab. 2 OPM na 1 000 zaměstnaných osob / obyvatel a saldo dojížděky v krajských městech ČR v letech 1991, 2001, 2011 a 2021	22
Tab. 3 Počty registrovaných ekonomických subjektů v Brně v letech 2009 až 2023	23
Tab. 4 Zaměstnanost cizích státních příslušníků v Brně k 31. 12. 2023	24
Tab. 5 Základní charakteristika trhu práce v Brně v období let 2014 až 2023 (vždy k 31. 12.)	24
Tab. 6 Uchazeči o zaměstnání z řad znevýhodněných skupin osob na trhu práce v Brně v období let 2014 až 2023 (vždy k 31. 12.), % = podíl dané skupiny na všech uchazečích o zaměstnání.....	25
Tab. 7 Rating hospodaření města Brna dle mezinárodních ratingových agentur v období let 2009 až 2022	25

Seznam schémat

Schéma 05.01 Pracovní místa v gridové síti v roce 2018

Schéma 05.02 Plochy kancelářských objektů v roce 2024 a coworkingová centra

Schéma 05.03 Zařízení výroby a výrobní zóny

Schéma 05.04 Progresivní firmy

Schéma 05.05 Nezaměstnanost v MČ k 31. 12. 2023

05.01 Městská ekonomika

Město Brno lze považovat nejen v českém kontextu za populačně velké sídlo (v rámci států Visegrádské čtyřky se jedná o 10. populačně největší město). Tato skutečnost ovlivňuje i podobu jeho ekonomiky, jelikož se jedná o typický urbánní prostor.

Po několik století soupeřilo město Brno o postavení hlavního města Moravy s asi 60 km vzdálenou Olomoucí, toto postavení získalo definitivně až na konci 18. století. Tehdy se ještě jednalo o preindustriální město. Zásadní změnu přinesla průmyslová revoluce v 19. století, kdy se ve městě rozvinul zejména textilní průmysl, a to si tak získalo přezdívku „rakouský“, resp. „moravský Manchester“. Tento impulz znamenal značný příliv nové pracovní síly (a s tím mimo jiné i vznik fenoménu dělnických kolonií) či spojení Brna s Vídní pomocí železnice v roce 1839 (jednalo se o první parostrojní železnici na území dnešní ČR). Brno se tak stalo zcela industriálním městem, jeho význam ještě vzrostl po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 a vzniku tzv. Velkého Brna v roce 1919, kdy byly s Brnem sloučena do té doby samostatná města Královo Pole a Husovice a dalších 21 obcí. Také v období socialismu patřilo mezi klíčová odvětví textilnictví (Vlněna, Mosilana) a stále více se prosazovalo strojírenství, v jehož rámci zaměstnávaly 4 klíčové podniky každý kolem 10 000 zaměstnanců (Zetor, Zbrojovka, Královopolská strojírna, První brněnská strojírna), a dále též elektrotechnický průmysl (Elektrotechnické závody).

Transformace 90. let 20. století, kdy nastal přechod z centrálně řízeného hospodářství na tržní ekonomiku, s sebou přinesl řadu změn. Za prvé úpadek výrobních odvětví (deindustrializace), kdy řada velkých a známých firem zcela ukončila svou činnost či výrazně snížila svou velikost. Hospodářství několika málo velkých firem se přeměnilo na ekonomiku značného množství malých a středně velkých subjektů, rozplynula se jasná specializace. Začala výstavba významné podnikatelské infrastruktury (především Brněnská průmyslová zóna Černovická terasa a Český technologický park).

V rámci nárůstu sektoru služeb (terciarizace) se klíčovými subjekty staly vysoké školy, zdravotnická zařízení a instituce veřejné správy. Brno se stalo tzv. „univerzitním městem“, což se odráží v koncentraci vysoce vzdělané pracovní síly, infrastruktury pro rozjezd progresivních odvětví. Mezi úspěšné a známé firmy patřily či patří výrobce antivirových programů AVG, internetový vyhledávač letenek Kiwi.com (dříve SkyPicker) či výrobce mikroskopů Thermo Fisher Scientific. Vzhledem k orientaci lokální ekonomiky na informační a komunikační technologie se Brno postupně stává centrem těchto odvětví, což podporují dvě inženýrské fakulty na Masarykově univerzitě a Vysokém učení technickém v Brně.

05.01.01 Základní ekonomické ukazatele

Hrubý domácí produkt

K měření výkonnosti ekonomiky je tradičně využíván ukazatel hrubého domácího produktu (HDP), který je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Nejmenší územní jednotkou, za kterou je HDP oficiálně sledováno, je v ČR kraj. HDP za urbanizovaná území lze stanovit pouze expertním odhadem. Expertní odhad je odvozen od dat za krajskou úroveň a respektuje meziroční změny v odvětvové struktuře na této regionální úrovni.

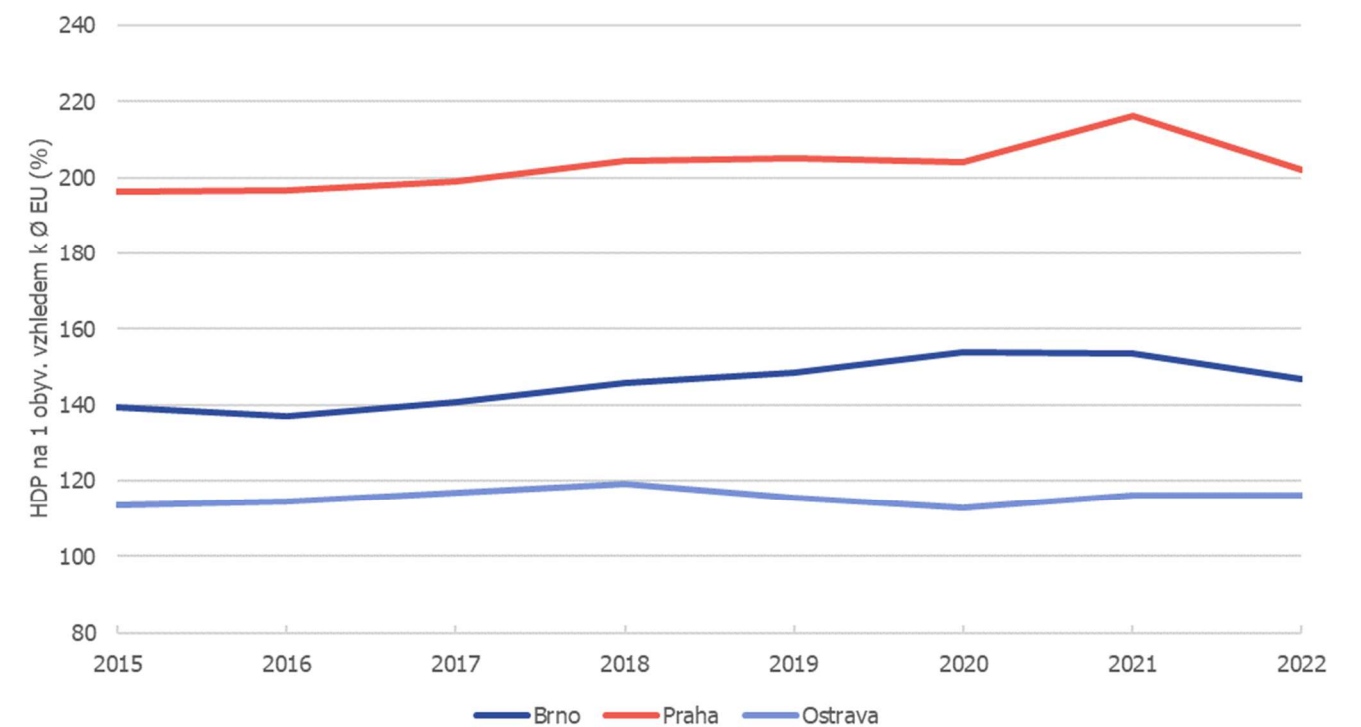
Proměny HDP na obyvatele zachycuje vývoj v letech 2015 až 2022 na úrovni tří populačně největších měst ČR (viz Obr. 1). Ve všech případech lze identifikovat stabilitu či mírný nárůst HDP na obyvatele vzhledem k průměru Evropské unie (EU); HDP je od roku 2015 přepočítáno na průměr EU27, jelikož v roce 2020 vystoupilo Spojené království (roky předcházející této události byly zpětně přepočteny). V roce 2022 tak Praha dosahovala 202 %, Brno 147 % a Ostrava 116 %. Pořadí tří měst se oproti situaci v roce 2015 nijak nezměnilo, HDP na obyvatele Brna vzrostlo o 7 p. b. vzhledem k průměru EU, zatímco HDP na obyvatele Prahy o 6 p. b. a Ostravy o 3 p. b. Ještě v letech 2020 a 2021 však především Praha a Brno vykazovaly vyšší hodnoty, k jejich zhoršení došlo v souvislosti s dopady války na Ukrajině (zejména energetická krize).

V rámci státu se ukazatel HDP na obyvatele od vstupu ČR do EU postupně přibližuje evropskému průměru, i když v posledních letech tempo přibližování oslabuje. HDP města Brna je nadprůměrné vzhledem celorepublikovému průměru i průměru zemí EU. Brněnská metropole se tak řadí hned za hlavní město Prahu z pohledu ekonomické výkonnosti a lze ji považovat za druhý největší ekonomický pól růstu v rámci ČR.

Přímé zahraniční investice

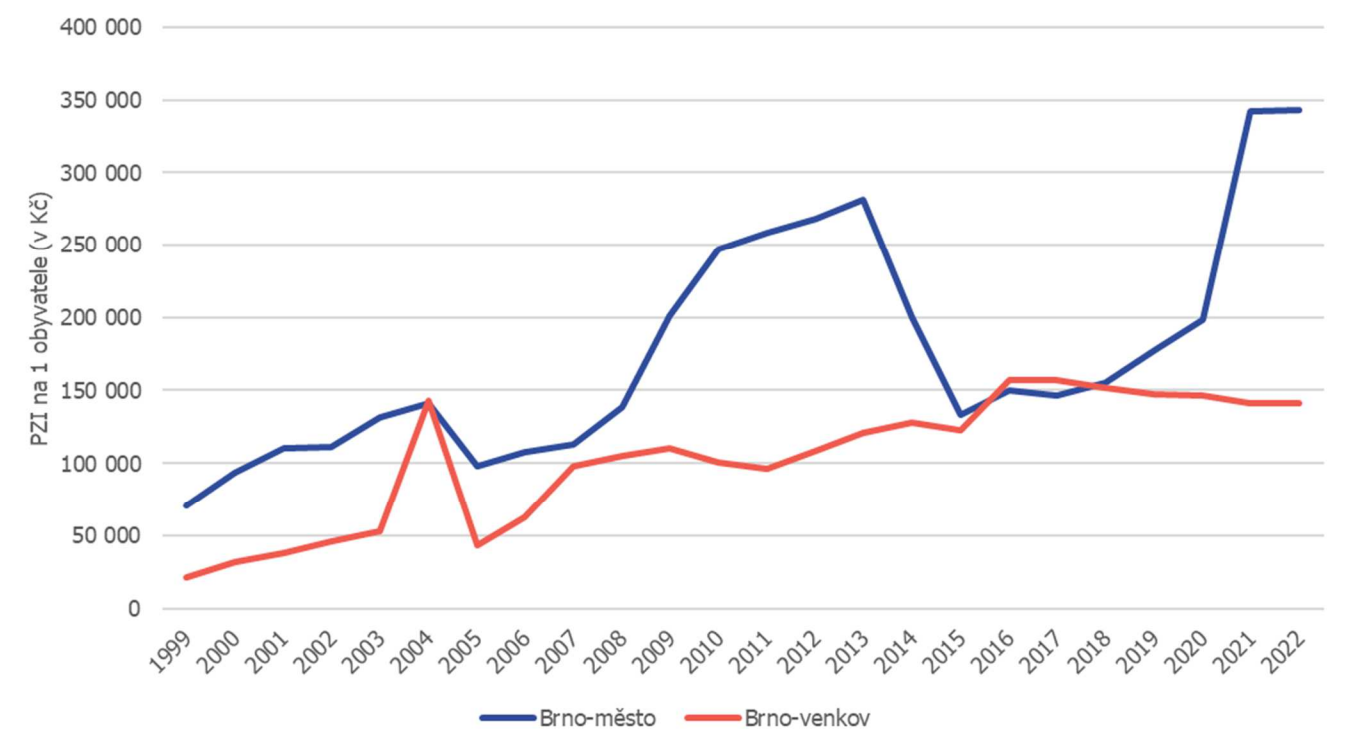
Výrazným porevolučním fenoménem ekonomiky se staly přímé zahraniční investice, které s sebou nesou spoustu pozitivních aspektů (vznik či zachování pracovních míst, dostatek kapitálu a manažerských zkušeností, zapojení do globálních dodavatelsko-odběratelských řetězců atd.), ale též negativních efektů (externí kontrola ekonomiky, někdy využívání až zneužívání levné pracovní síly atd.).

Dle statistiky České národní banky (ČNB) ještě v roce 1999 činil kumulativní součet PZI v Brně 27 mld. Kč, tedy 71 tis. Kč na obyvatele. V zázemí Brna (okres Brno-venkov) se jednalo o více než 3 mld. Kč přímých zahraničních investic a 21 tis. Kč na obyvatele. O deset let později v době vrcholící globální ekonomické krize představoval kumulativní součet PZI v Brně částku již 75 mld. Kč, tedy 201 tis. Kč na obyvatele. V případě okresu Brno-venkov bylo evidováno 22 mld. Kč celkem a při přepočtu na obyvatele pak 110 tis. Kč. Po odchodu některých velkých zahraničních investorů po roce 2013 z Brna činila celková

Obr. 1 Vývoj HDP na obyvatele Brna, Prahy a Ostravy vzhledem k průměru EU v období let 2015 až 2022

Zdroj: ČSÚ, Eurostat, MMB

Obr. 2 Vývoj PZI v okresech Brno-město a Brno-venkov v období let 1999 až 2022

Zdroj: ČNB, 2024

kumulativní částka PZI v roce 2018 zhruba 59 mld. Kč, tedy 155 tis. Kč na obyvatele. Následoval další růst i přes ekonomické problémy spojené s pandemií nemoci covid-19 a válkou na Ukrajině, takže v roce 2022 už činila kumulativní částka PZI v Brně 136 mld. Kč. Hodnota PZI v okrese Brno-venkov spíše stagnovala a v roce 2022 činila 33 mil. Kč. V případě přepočtu na obyvatele se hodnoty za okresy Brno-město a Brno-venkov v letech 2015 až 2018 víceméně vyrovnaly, následně však začala hodnota za Brno-město výrazně růst, takže v roce 2022 činila hodnota PZI na obyvatele v okrese Brno-město 343 tis. Kč a v okrese Brno-venkov 141 tis. Kč (viz Obr. 2). Uváděné okresy fungují zejména pro zahraniční investory jako jeden celek (jádro a nejbližší zázemí), některé investice je výhodnější lokalizovat na okrajích populačně velkých měst kvůli napojení na dopravní infrastrukturu či volným plochám pro výstavbu (tzv. komerční suburbanizace), což však s sebou nese i mnohé negativní aspekty (tlak na zástavbu zemědělské půdy, dopad na krajinný ráz atd.).

Průměrná mzda

Hrubá měsíční průměrná mzda v Brně a v celé ČR vykazovala v období let 2009 až 2014 spíše stagnaci, následně byl zaznamenán poměrně zásadní růst se zpomalením v letech 2022 a 2023 (viz Obr. 3). Ještě v roce 2009 se jednalo v Brně o zhruba 24 000 Kč, v roce 2014 jen o 1 000 Kč více, ale v roce 2022 byla poprvé překonána hranice 50 000 Kč (hranice 40 000 Kč byla překonána v roce 2019). Pozitivní zprávou je, že kromě let 2014, 2019 a 2020 byla průměrná mzda v Brně vždy vyšší ve srovnání s průměrnou mzdou v celé ČR (rozdíl se však pohyboval většinou v jednotkách procentních bodů). Vyšší mzda v Brně oproti celorepublikovému průměru je dána charakterem městské ekonomiky – vyšší podíl progresivních a vysoce kvalifikovaných odvětví, která jsou spojená s vyšší odměnou za práci.

05.01.02 Ekonomická aktivita

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Podle sčítání lidu 1991 žilo v Brně 204 tis. ekonomicky aktivních obyvatel, což představovalo zhruba 52 % všech obyvatel města. O deset let později se jednalo o 194 tis. ekonomicky aktivních obyvatel (tj. opět 52 % všech obyvatel) a v roce 2011 opět o 194 tis. ekonomicky aktivních obyvatel (50 % všech obyvatel). V rámci zatím posledního sčítání lidu v roce 2021 to však bylo již 223 tis. ekonomicky aktivních (56 % všech obyvatel).

V důsledku ekonomické transformace dochází ke změnám ve struktuře zaměstnanosti dle hospodářských odvětví (viz Obr. 4). Trend deindustrializace hospodářství je doprovázen nárůstem podílu zaměstnanců v sektoru služeb a věrně odráží celorepublikový vývoj. V období let 2011 až 2021 však už docházelo jen k menším změnám, struktura se tak začala stabilizovat. Zhruba 76 % ekonomicky aktivních rezidentů Brna pracuje ve službách, 23 % v průmyslu a stavebnictví, podíl zaměstnanců v zemědělství a lesnictví je zanedbatelný (1 %).

Tradiční průmyslová odvětví (strojírenství, textilnictví, zpracování kovů) jsou z části nahrazována lehkým průmyslem a nerušící výrobou; dochází k automatizaci výroby. V prostoru jádrového města se objevují kreativní odvětví nezatažující svými vlivy své okolí. Tato změna se zásadním způsobem propisuje do charakteru urbánního prostředí umožňujícího vyšší smíšenost funkcí. Transformace hospodářství spolu s měnícími se nároky a externalitami pracovních činností musí být reflektovány v rámci územního a strategického plánování města.

Obsazená pracovní místa

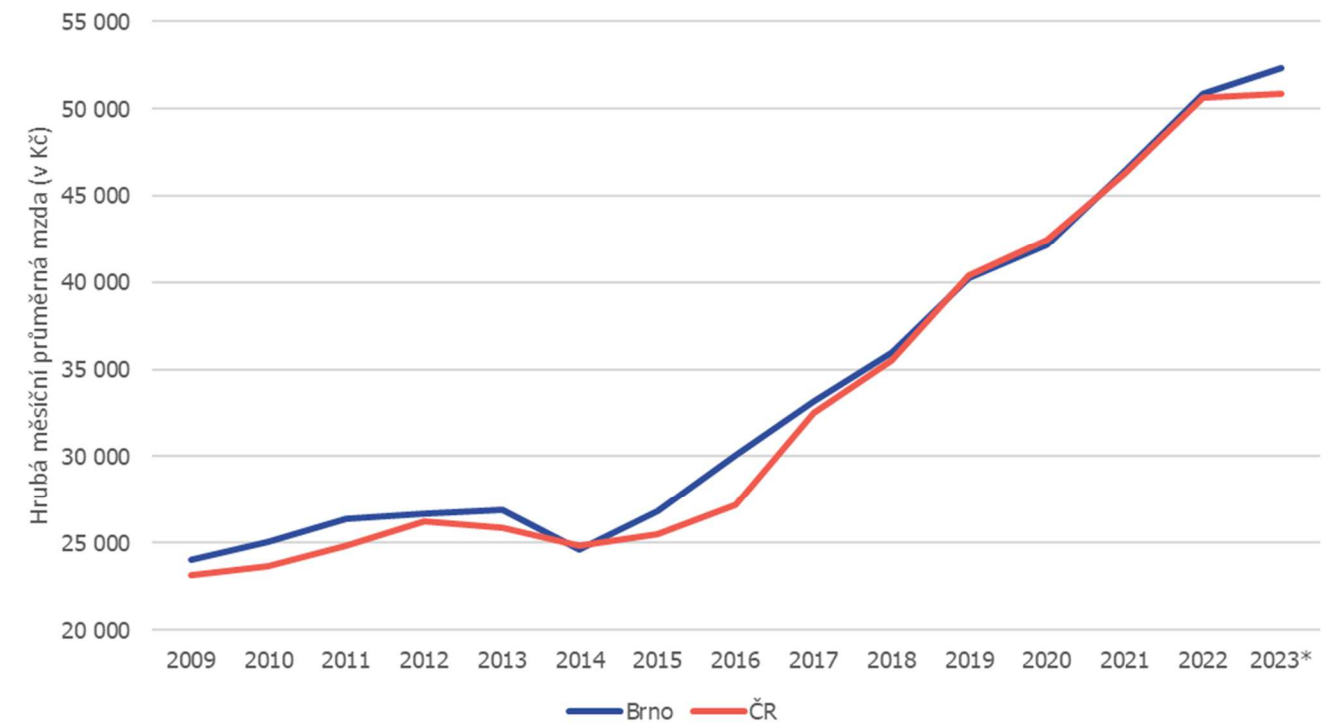
Na základě sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které obsahuje data o dojížděcí a vyjížděcí za prací, lze spočítat i obsazená pracovní místa (OPM). V roce 1991 bylo v Brně 252 tis. obsazených pracovních míst, v roce 2001 pak 227 tis. míst, v roce 2011 už 244 tis. míst a v roce 2021 se jednalo o 284 tis. míst. Ve všech čtyřech sledovaných letech se jednalo o druhou nejvyšší hodnotu počtu obsazených pracovních míst mezi krajskými městy ČR hned po Praze (viz Tab. 1).

Při přepočtu OPM na 1 000 zaměstnaných osob bydlících na příslušném území či na 1 000 obyvatel však Brno ve všech letech Prahu převyšovalo (viz Tab. 2). Nicméně Brno (a tak i Prahu) zase převyšovala v roce 2021 další čtyři krajská města – Jihlava, České Budějovice, Hradec Králové a Olomouc. V případě salda dojížděcí, tedy rozdílu mezi počtem dojíždějících a vyjíždějících, vykazovala krajská města kladné hodnoty – logicky do nich více osob za práci přijíždělo, než vyjíždělo. Nejvyšších hodnot dosahovalo vždy hlavní město Praha. V případě Brna se v roce 1991 jednalo o 48 tis. osob (a vyšší hodnotu kromě Prahy vykazala i Ostrava), v roce 2001 pak o 52 tis. osob, v roce 2011 o více 68 tis. osob a v roce 2021 o 73 tis. osob (ve třech posledních případech již Brno evidovalo druhou nejvyšší hodnotu).

Struktura ekonomických subjektů

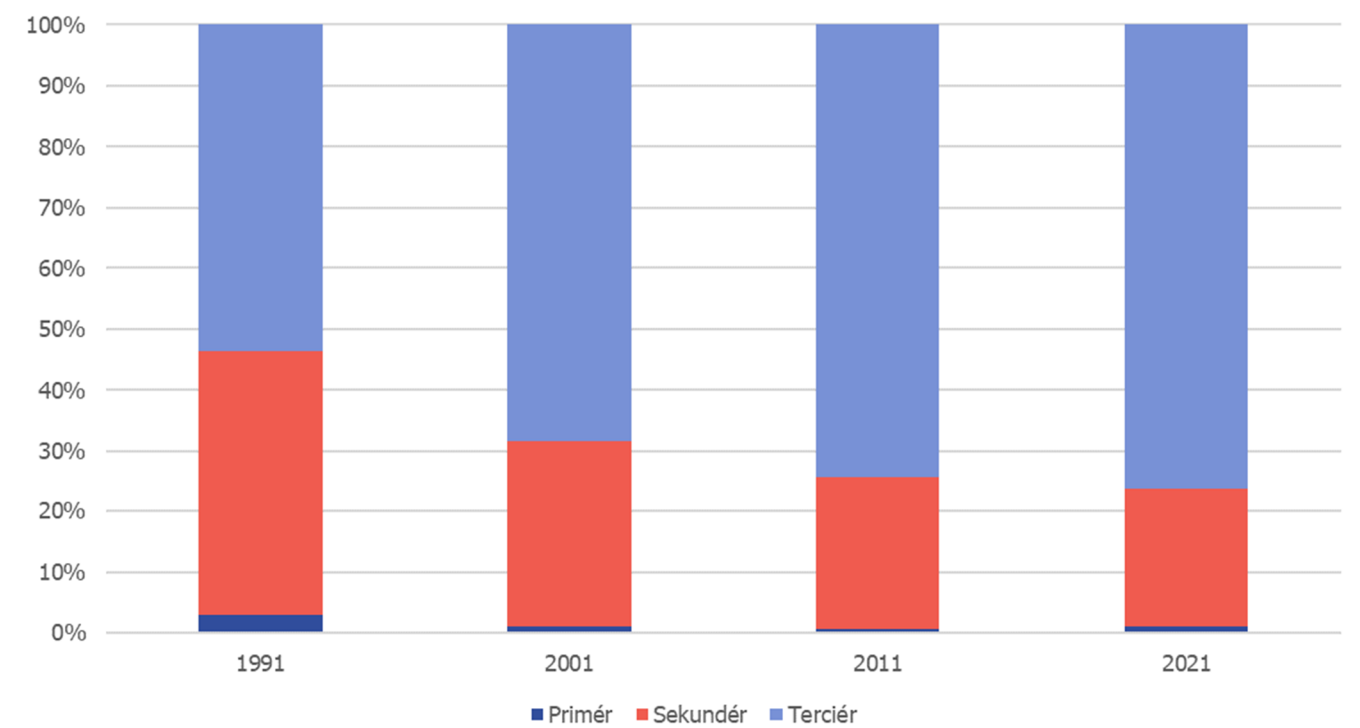
Struktura ekonomických subjektů dle velikostních kategorií (počtu zaměstnanců) je poskytována Českým statistickým úřadem (ČSÚ), přičemž zdrojem statistiky je Registr ekonomických subjektů (RES). RES je veřejným seznamem, který je veden podle § 20 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Zápis do RES má pouze evidenční význam.

Interpretace statistiky z RES naráží na řadu limitů. Jedná se o chybějící údaje u počtu zaměstnanců (v případě Brna informace chybí u více než poloviny subjektů). I přes vysoký podíl subjektů s neuvedeným počtem zaměstnanců lze předpokládat, že tato skutečnost nemá zásadní vliv na statistiku velikostních kategorií subjektů – naprostá většina subjektů s neuvedeným počtem jsou podnikající fyzické osoby (bez zaměstnanců), kdy řada z nich již ukončila svou aktivní činnost. Dalším limitem využití RES pro analytické (statistické) účely je evidence subjektů k sídlu subjektu, která nereflektuje rozmístění poboček. Zároveň statistika neříká nic o subjektech, které v Brně působí, ale sídlo mají registrováno

Obr. 3 Vývoj hrubé měsíční průměrné mzdy v Brně a ČR v období let 2009 až 2023

Zdroj: Profesia CZ, 2024

Obr. 4 Změny zaměstnanosti dle sektorů hospodářství v Brně v porevolučních sčítáních lidu 1991, 2001, 2011 a 2021

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011, 2021

mimo administrativní hranice Brna. Velikostní strukturu ekonomických subjektů je tak nutno vnímat orientačně.

V době vrcholící globální ekonomické krize v roce 2009 bylo v Brně registrováno 117 tis. ekonomických subjektů (viz Tab. 3). Každý následující rok se jejich počet zvyšoval, až bylo v roce 2019 v Brně registrováno 140 tis. subjektů a v roce 2022 dokonce 147 tis. subjektů. Jejich počet se tak v období let 2009 až 2022 zvýšil o 30 tis. (tj. nárůst o 26 %). Nicméně v roce 2023 byl zaznamenán mírný pokles na 142 tis. ekonomických subjektů.

Dle počtu zaměstnanců spadalo v roce 2023 nejvíce podniků do kategorií neuvedeno (81 tis. subjektů) a bez zaměstnanců (44 tis. subjektů). Alespoň 1 zaměstnanec uvedlo 17 tis. ekonomických subjektů. Nejčastěji se jednalo o malé podniky do 50 zaměstnanců (16 651 subjektů = 95,5 % všech subjektů s uvedenými zaměstnanci). Na podniky střední velikosti (50 až 249 zaměstnanců) připadalo 643 ekonomických subjektů (tj. 3,7 % všech) a na velké podniky (250 zaměstnanců a více) pak 136 ekonomických subjektů (tj. 0,8 % všech). Právě vysoký podíl malých a středních podniků je pro městskou ekonomiku typický, obzvláště v rámci sektoru služeb. Tyto podniky jsou nezdědky navázány i na jiné (větší) podniky či univerzitní a vědecká pracoviště. Zásadní roli též hrají osoby samostatně výdělečně činné, resp. živnostníci.

Mezi největší zaměstnavatele v Brně patří především ekonomické subjekty ze sektoru služeb, a to z odvětví zdravotní a sociální péče a vzdělávání. Jedná se především o fakultní nemocnice (FN Brno a FN u sv. Anny v Brně) a univerzity (Masarykova univerzita, Vysoké učení technické v Brně, Mendelova univerzita v Brně). Tyto subjekty pak doplňují orgány veřejné správy a obrany (Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, Statutární město Brno, Finanční úřad pro Jihomoravský kraj) a subjekty z odvětví dopravy (Dopravní podnik města Brna, Česká pošta, České dráhy). Do skupiny největších zaměstnavatelů patří také firma z oblasti informačních technologií, a sice Kyndryl Client Center (IBM).

Ačkoliv RES uvádí i jiné z hlediska počtu zaměstnanců velké zaměstnavatele se sídlem v Brně, nejedná se v řadě případů o subjekty působící pouze v jihomoravské metropoli. Naopak v Brně funguje množství poboček firem se sídlem mimo Brno, které statistika RES pro Brno nezachytí (viz výše v textu).

05.02 Zaměstnanost

Makroekonomické ukazatele ekonomické výkonnosti a oficiální statistiky (např. SLDB, RES) dokládají kontext a obecný rámec městské ekonomiky, avšak neposkytují bližší obraz ekonomické (prostorové) struktury města. Z toho důvodu je pro analýzu a hodnocení zaměstnanosti (ale i jiných charakteristik v dalších částech textu) vhodné použít alternativní zdroje dat. Snahou je především získat obraz o vnitroměstské distribuci pracovních míst a o struktuře zaměstnanců.

05.02.01 Pracovní místa

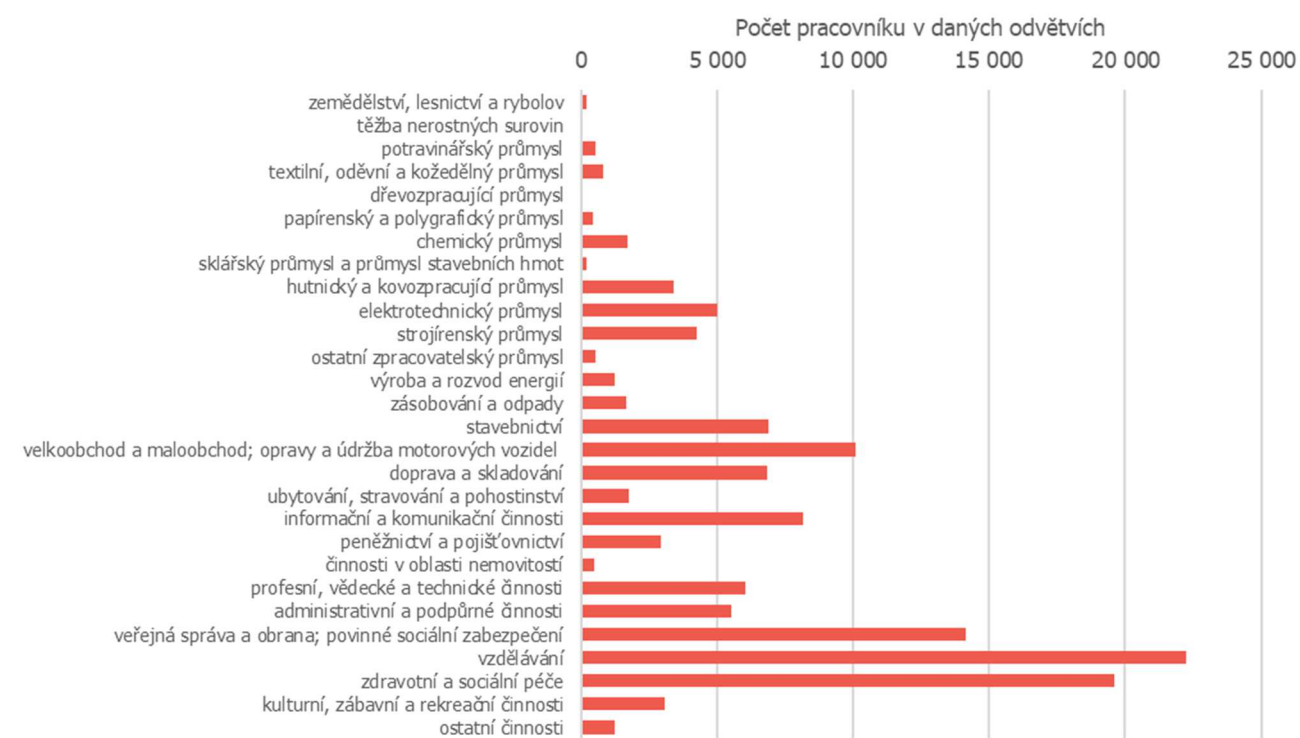
Data o pracovních místech vychází z RES, přičemž informace v RES byly podrobeny bližší analýze a doplněny dalšími daty o komerční vybavenosti města. Výsledkem je modelovaný odhad počtu pracovních míst (KAM, Lokalizace obsazených pracovních míst v Brně, 2018), kdy výstupy jsou relevantní pro agregovaná data v prostorových jednotkách s minimálním měřítkem a velikostí čtverce 250 m x 250 m. Data o rozmístění a počtu pracovních míst jsou důležitá k hodnocení dílčích aspektů rozvoje území, jako je např. funkční struktura města, dostupnost pracovních příležitostí, nároky na dopravní obslužnost nebo centralita městského prostoru.

Pracovní místa jsou v rámci města Brna rozložena nerovnoměrně (viz Schéma 05.01). Vyšší koncentrace pracovních míst se nachází v centrální části (širším historickém centru), kde je naopak oslabena rezidenční funkce. Velmi často se jedná o pracovní místa ve službách, která nevyžadují tak velké nároky na prostor. Dalšími výraznými oblastmi koncentrace jsou oblasti průmyslových zón (např. průmyslová zóna Černovická terasa) a vědecko-technologických parků (např. Český technologický park). Za centrum pracovních míst lze považovat i oblast Kampusu v Bohunicích. Roli hraje též rozložení klíčové dopravní infrastruktury, kdy se pracovní místa koncentrují podél nich (např. Lidická / Štefánikova / Palackého třída či Vídeňská / Heršpická). Oproti tomu typicky rezidenční oblasti (sídlíště, okrajové městské části (MČ)) výraznou koncentraci pracovních míst nenabízejí.

Historické centrum si drží výsadní pozici z hlediska počtu a koncentrace pracovních míst i přes intenzivní nárůst ploch ekonomických aktivit v okrajových částech města v posledních letech.

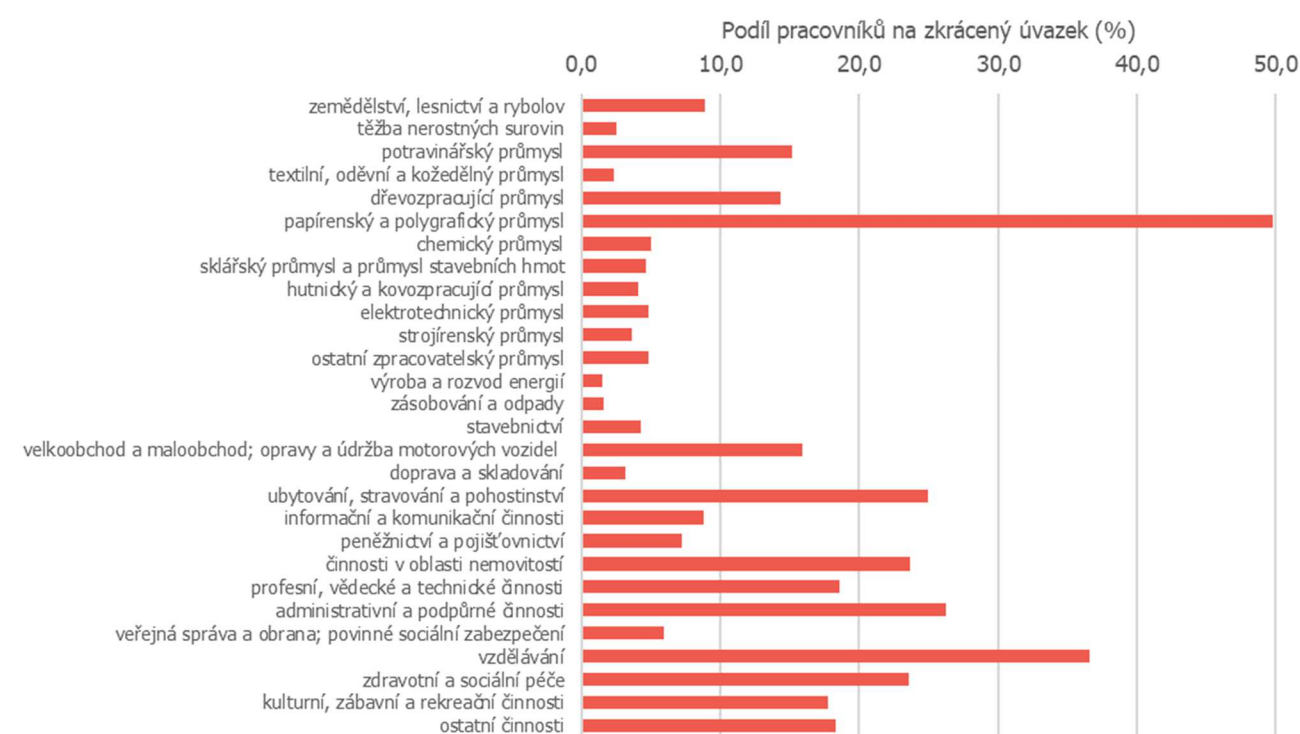
Stopa „Posvitavské průmyslové zóny“ (původní manufaktury a továrny v dnešním východním a jihovýchodním širším městě) z industriální éry rozvoje města je zřejmá, avšak doplněna o nové komerční zóny především v jižním segmentu města v blízkosti dálnice D1 a velkého městského okruhu. Postindustriální transformace navíc znamenala zásadní změnu pro flexibilitu výroby, která se projevila ve spotřebním chování a na trhu práce. Charakter původně průmyslových zón (textilní průmysl, strojírenství, cementárny, energetické závody) byl funkčně přetvářen na zóny spojující lehkou výrobu, logistiku, montáže, velkoobchod, administrativu či kreativní průmysl. Řada průmyslových areálů však zůstala opuštěna a nevyužívána; takové plochy a objekty lze označit jako brownfields (viz kapitola 09 Potenciál rozvoje města).

Vedle regenerovaných (zejména industriálních) lokalit vznikla nová centra ekonomických aktivit. Ta sdružují především ekonomické subjekty v oblasti tzv. progresivních odvětvích, tedy odvětvích kladoucích vyšší nároky na kvalifikovanost pracovní síly. Jedná se zejména o sféru znalostní ekonomiky (angl. knowledge

Obr. 5 Počet pracovníků dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023

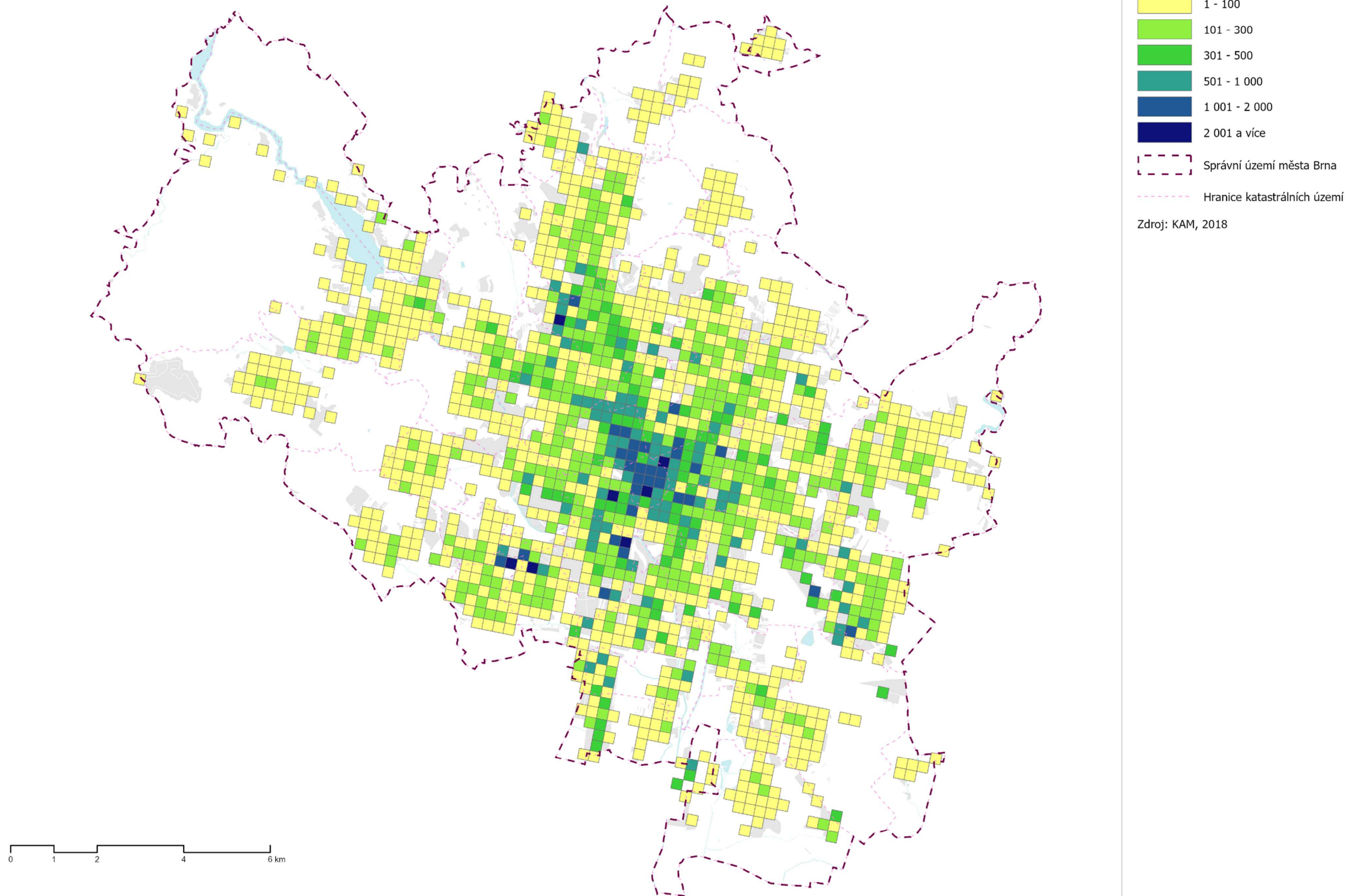
Zdroj: ÚP ČR, 2024

Obr. 6 Podíl pracovníků na zkrácený úvazek (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Schéma 05.01 Pracovní místa v gridové síti v roce 2018

0 1 2 4 6 km

economy), která zahrnuje vědu, výzkum a vývoj, či informační technologie a inovace, ale také o oblast bankovníctví, poradenství a jiných služeb pro podniky. V prostoru města Brna byly lokalizační faktory nových center ovlivněny především dostupností nezastavěných ploch a relativní blízkostí nadřazené dopravní infrastruktury. V měřítku Brna dotváří tato centra polycentrický charakter města (z pohledu pracovních aktivit), avšak v měřítku jednotlivých čtvrtí představují spíše monofunkční územní celky s nižší kvalitou veřejných prostranství a horším napojením na stávající městskou strukturu, a to především z hlediska pěší a veřejné dopravy.

05.02.02 Odvětvová struktura zaměstnanosti

Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji ke konci roku 2023 podchytil téměř 130 000 zaměstnanců v Brně. Jednalo se o výběrové šetření Úřadu práce ČR (ÚP ČR) – krajské pobočky v Brně a Jihomoravského kraje, které se primárně zaměřovalo na ekonomické subjekty větší než 20 zaměstnanců. Odvětví s největším počtem zaměstnaných odpovídají největším zaměstnavatelům mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. Na konci roku 2023 tak nejvíce osob pracovalo v Brně v odvětví vzdělávání (17 %), dále pak zdravotní a sociální péče (15 %), veřejné správy a obrany (11 %), obchodu (8 %) a informačních a komunikačních činností (6 %). Z výrobních odvětví dominovalo stavebnictví (5 %), elektrotechnický průmysl (4 %) a strojírenství (3 %). Jen zanedbatelný počet osob náležel do prvního sektoru ekonomiky (zemědělství, lesnictví a rybolov) (viz Obr. 5).

Pracovní trh v České republice není příliš flexibilní, což dokládá i nízký počet osob pracujících na zkrácený úvazek. Přitom právě práce na zkrácený úvazek je vhodným nástrojem pro snižování nezaměstnanosti u osob s nevhodným postavením na trhu práce – jedná se o studenty či čerstvé absolventy, dále pak osoby vracející se na trh práce po rodičovské dovolené či seniory, kteří trh práce postupně opouštějí.

Dle Průzkumu zaměstnanosti tak v Brně ke konci roku 2023 pracovalo na zkrácený úvazek jen 17 % osob. V rámci struktury dle odvětví ekonomiky se jednalo především o pracovníky z odvětví vzdělávání (37 % osob v tomto odvětví pracovalo na zkrácený úvazek), administrativní a podpůrné činnosti (26 %), ubytování, stravování a pohostinství (25 %), činnosti v oblasti nemovitostí (24 %) a zdravotní a sociální péče (24 %). Naopak velmi malý podíl zaměstnání na zkrácený úvazek nabízely průmyslové obory (energetický průmysl, těžba nerostných surovin či textilní, oděvní a kožedělný průmysl), výjimku však tvořil papírenský a polygrafický průmysl (viz Obr. 6).

05.02.03 Zaměstnanost cizinců

Město Brno je vzhledem ke svému charakteru (populační velikost, univerzitní město atd.) také centrem zaměstnanosti cizinců, resp. cizích státních příslušníků. Na konci roku 2023 působilo legálně na brněnském trhu práce více než 69 000 cizích státních

příslušníků, z toho 91 % bylo evidováno na Úřadu práce ČR jako zaměstnanci a zbylých 9 % pak činili podnikatelé (byla jim vydána živnostenská oprávnění) (viz Tab. 4).

Největší část (41 %) všech zahraničních pracovníků představovali Slováci, což je dáno geografickou a kulturní blízkostí. Výrazné zastoupení měli ještě Ukrajinci (25 %), i v tomto případě hraje roli geografická a kulturní blízkost, ale též válka na Ukrajině. S větším odstupem pak následují příslušníci dalších postsocialistických států střední a východní Evropy (Rumunsko, Rusko, Bulharsko, Maďarsko, Polsko). Výjimku tvoří Vietnamci, jejichž přítomnost je dána historickými vazbami již z dob socialismu. V případě Vietnamců je také specifické, že podnikatelé tvoří téměř polovinu (47 %) všech zaměstnaných cizinců s vietnamským občanstvím. V posledních letech rostla též zaměstnanost Indů. Do celkového obrazu zaměstnanosti cizinců je třeba brát v potaz i pololegální a nelegální práci (zejména v dělnických profesích), ta však není nijak datově podchycena.

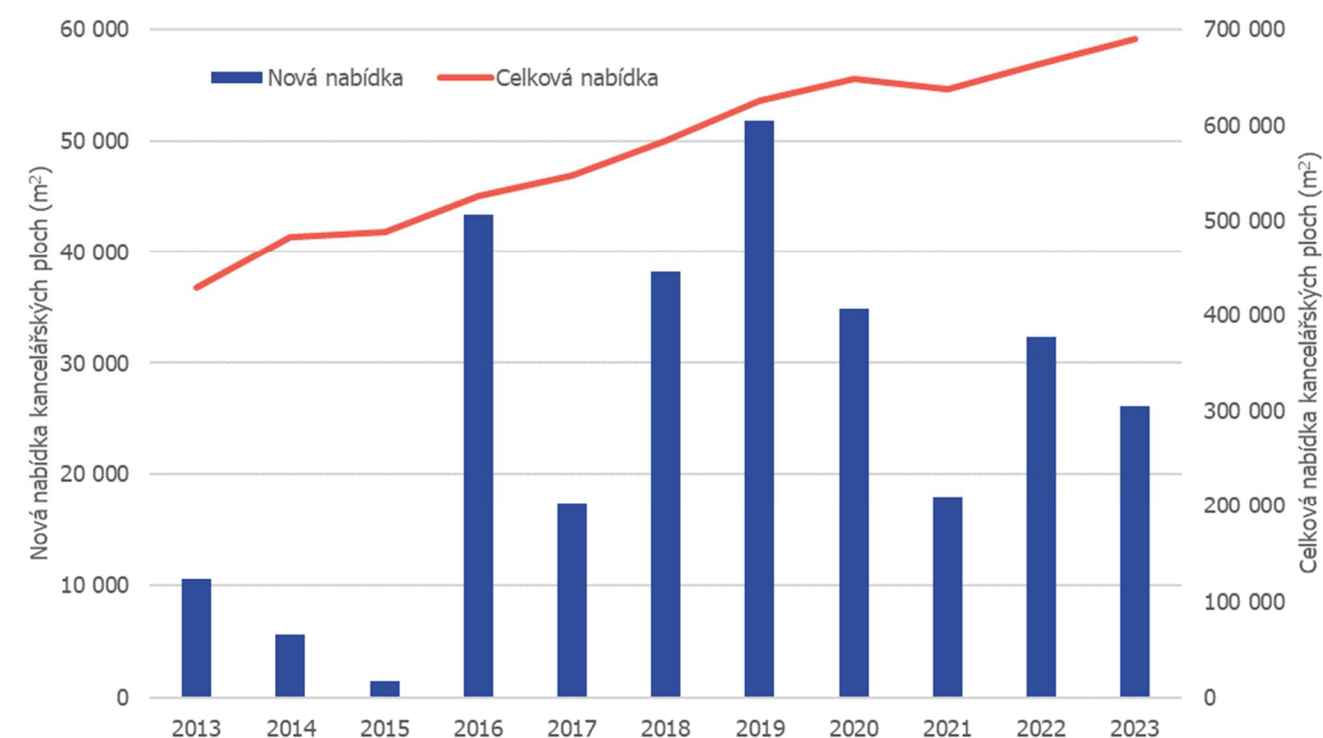
I když patří město Brno mezi ekonomická jádra ČR a podíl cizích zahraničních příslušníků na pracovní síle je v Brně v českém kontextu relativně velký, převažují na lokálním trhu práce cizinci z postsocialistických zemí střední a východní Evropy, zemí bývalého SSSR a méně rozvinutých (až rozvojových) zemí. Tito pracovníci také obsazují méně kvalifikované profese. Naopak zaměstnance z vyspělých zemí zastupují na trhu práce především občané tzv. starých členských zemí EU. Na konci roku 2023 se jich v Brně na trhu práce pohybovalo 3 565 osob, tj. 5 % všech cizinců. Nejčastěji se jednalo o příslušníky Itálie (704 osob), Řecka (496 osob), Spojeného království (462 osob), Španělska (412 osob) a Německa (362 osob). Z vyspělých států mimo Evropu byli nejčastěji evidováni občané USA (254 osob). Tato druhá skupina pracovníků pak častěji zastává více kvalifikované, nežřídká manažerské a řídicí pozice.

05.03 Podnikatelská infrastruktura

05.03.01 Kancelářské prostory

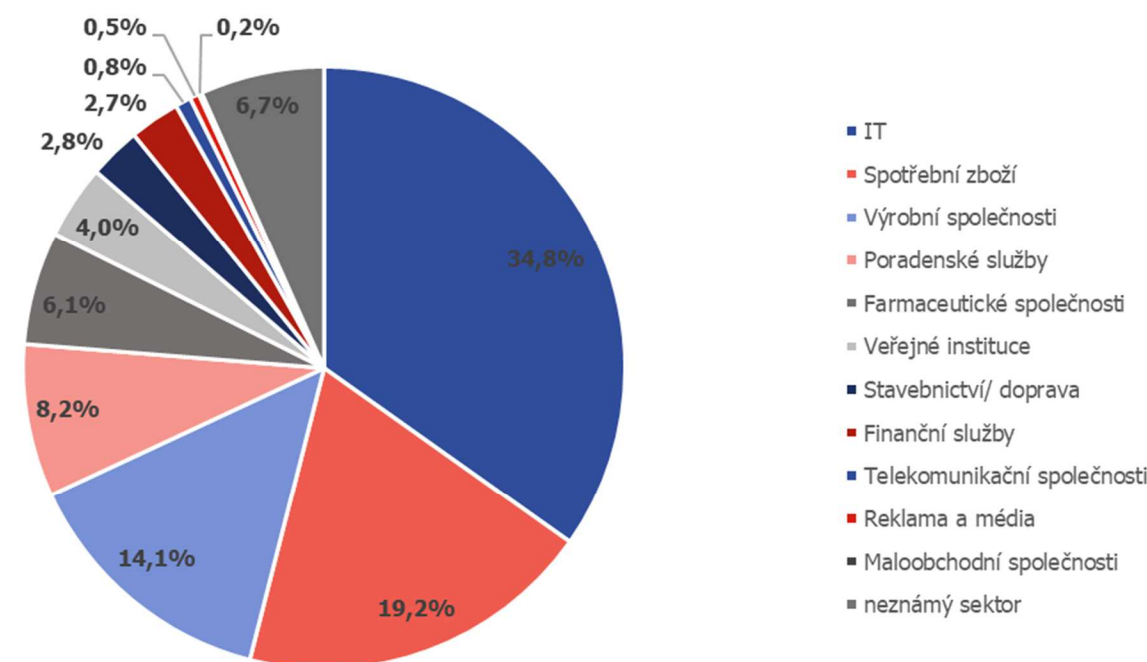
V rámci kancelářského trhu je Brno hned za Prahou druhým nejatraktivnějším městem z hlediska nabídky i poptávky po kancelářských prostorách. Základní analýza kancelářských ploch je provedena na základě dat poskytnutých společností Cushman & Wakefield, která navazují na časové řady dodané platformou Regional Research Forum, jež sdružuje největší realitní agentury.

Dle společnosti Cushman & Wakefield dosáhla celková nabídka kancelářských ploch na konci roku 2023 zhruba 690 000 m² (viz Obr. 7). Trend stabilně rostoucí celkové nabídky byl pozastaven v období pandemie covid-19, kdy je možné sledovat mírný pokles hodnot v roce 2021. V následujících letech však došlo k opětovnému nárůstu. V roce 2023 byly dokončeny tři

Obr. 7 Nová a celková nabídka kancelářských ploch (m²) v Brně mezi roky 2013 a 2023

Zdroj: Regional Research Forum, 2019, Cushman & Wakefield, 2024

Obr. 8 Struktura hrubé realizované poptávky po kancelářských prostorách dle firemních sektorů za rok 2023

Zdroj: Regional Research Forum, 2019, Cushman & Wakefield, 2024

kancelářské projekty. Jednalo se o Šumavská Tower A v oblasti Veveří, Centrum Šumavská II v Králově Poli a Nová Zbrojovka – Hrad (D1) v Židenicích. Na jaře roku 2024 bylo ve výstavbě 55 200 m² nových kancelářských projektů, přičemž 19 500 m² by mělo být dokončeno na konci roku 2024.

Dle společnosti Cushman & Wakefield celková (hrubá) roční realizovaná poptávka od roku 2018 zaznamenala propad v roce 2020 (dvojnásobný oproti roku 2019), kdy klesla na 40 000 m² kancelářských ploch. Od roku 2021 pozorujeme opětovný růst, a to až nad hodnotu 118 000 m² v roce 2023. Čistá poptávka, která na rozdíl od celkové neobsahuje renegociace, prodloužení pronájmů a podnájem, dosahovala v letech 2018 až 2020 v průměru zhruba 80 % celkové poptávky. Po roce 2021 klesl tento podíl asi na 60 %.

Z hlediska struktury realizované poptávky dominují ekonomické subjekty v oboru IT, jejichž podíl na celkové poptávce v roce 2023 dosahoval 35 % (ačkoliv v roce 2019 byl podíl IT dvojnásobný) (viz Obr. 8). Společnosti poskytující IT služby jsou hybnou silou celkové poptávky kancelářských prostor. S podílem 20 % následují společnosti podnikající se spotřebním zbožím, s menšími podíly pak výrobní společnosti, poradenské služby či farmaceutické firmy.

Význam a potenciál kancelářského trhu lze nepřímou vyvozovat z ukazatele čisté absorpce. Čistá absorpce uvádí, kolik m² kancelářských ploch je schopen trh absorbovat za určité období. Jedná se tedy o rozdíl celkové obsazené kancelářské plochy mezi danými obdobími. Objem plánovaných projektů by tak měl vycházet i z ukazatele čisté absorpce, jakožto potenciálu městské ekonomiky naplnit prostory novými nájemci. Průměrná roční čistá absorpce ve městě Brně se od roku 2013 pohybuje kolem 15 000 m². Míra neobsazenosti, tedy podíl fyzicky volných prostor v dokončených budovách na celkové výměře, se od roku 2019 pohybuje v rozmezí 10–13 % (viz Obr. 9). Dlouhodobě je podíl neobsazených ploch relativně vysoký, ačkoliv v posledních letech je nižší než v období s nejvyšší mírou neobsazenosti mezi roky 2012 až 2014. Příčinou je vysoká atraktivita Brna na kancelářském trhu a vysoká nabídka kancelářských ploch, která je ne vždy absorbována (zejména u budov nejvyšší třídy a kvality standardů).

I přes existující míru neobsazenosti je kancelářský trh v Brně poměrně dynamický. Atraktivitu trhu dokládá výše pronájmů kanceláří. Dle statistik Cushman & Wakefield bylo Brno ke konci roku 2023 z pohledu pronájmu kanceláří jedno z nejdražších mezi regionálními městy střední a východní Evropy; například přesáhlo téměř dvakrát tak velké trhy, jako jsou Vratislav či Katovice. Nejvyšší dosažitelné nájemné se od roku 2013 téměř nepřetržitě zvyšovalo, přičemž na konci roku 2023 dosahovalo hranice 16 EUR (396 Kč dle kurzu ČNB k 29. 12. 2023) za m² kancelářské plochy za měsíc (viz Obr. 10).

Rozsahem největší pronajimatelné plochy kanceláří se v Brně lokalizují v centrální části města či jeho blízkosti a dále pak poblíž důležitých tahů dopravní infrastruktury (viz Schéma 05.02). Mezi

vůbec největší patří komplex Spielberk Office Centre/Tower na Heršpické (zhruba 70 000 m²), kancelářské prostory ve Slatině při ulici Tuřanka (zhruba 70 000 m²), Technologický park Brno v Králově Poli a Medlánkách (zhruba 61 000 m²), Vlněna Office Park mezi Dornychem a Mlýnskou (zhruba 60 000 m²), kancelářské budovy v oblasti Šumavské a Veveří (např. Šumavská Tower A/B/C, Platinum Business Centre) (zhruba 47 000 m²), Campus Science Park v Bohunicích (zhruba 46 000 m²), Brno Business Park na Londýnském náměstí (zhruba 44 000 m²), Titanium na Nových sadech (zhruba 31 000 m²) a Centrum Šumavská (zhruba 30 000 m²).

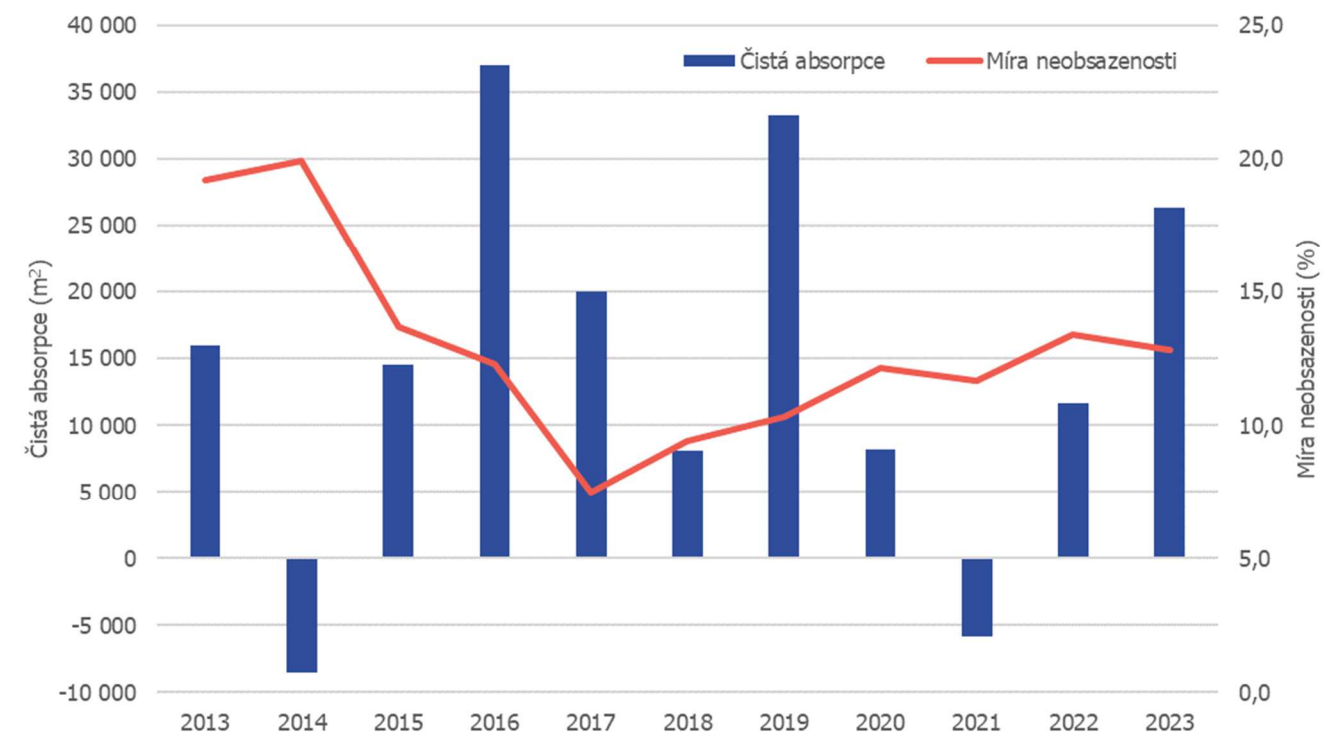
Z hlediska budoucích významných projektů se v roce 2024 počítá s postupným dokončením kancelářského komplexu v areálu bývalé Vlněny (Vlněna Office Park I; K – zřejmě rok 2025) a rozšířením komplexu Titanium. V roce 2025 se očekává pokračování ve výstavbě již rozběhlých projektů na Ponávce (A4 Ponávka) a v Nové Zbrojovce (D4) a s výstavbou na Svatopetrské. Mezi velké projekty s dostavbou v horizontu roku 2027 patří především výstavba na Dornychu (budova bývalého Tesca) v rámci strategického rozvojového projektu Nové čtvrti Trnitá.

V Brně se nachází řada coworkingových center, což je dáno za prvé hierarchicky nadřazenou pozicí města v sídelním systému, za druhé orientací městské ekonomiky na služby (resp. obecně progresivnější odvětví) a za třetí koncentrací vysoce vzdělané a kvalifikované pracovní síly. Počet těchto center se v čase zvyšuje. Zatímco v roce 2020 se pohyboval kolem 10 jednotek, v roce 2024 převyšoval 20 jednotek. Většina center je soustředěna v historickém centru města (např. COWO Brno, Edunesto, Brain Farm Brno) či v jeho nejbližším zázemí (např. Impact Hub Brno, Workplace Vlněna), jelikož jsou tyto části města relativně snadno dostupné a nacházejí se v nich i vhodné objekty pro provozování coworkingu (viz Schéma 05.02). Nově však vznikají coworkingové prostory i v oblasti Veveří (např. CO.LABS) nebo v Technologickém parku (např. TechNest).

05.03.02 Produkční a skladovací plochy

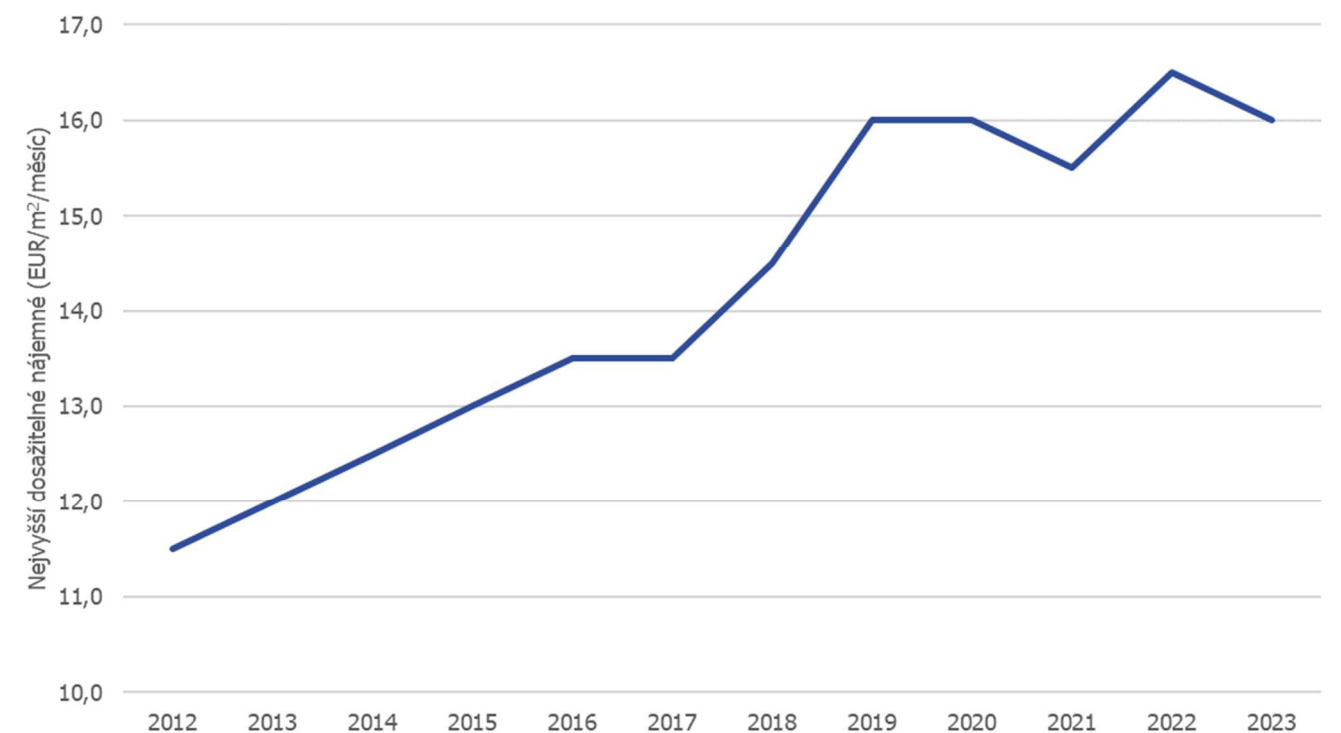
Podnikatelskou infrastrukturu tvoří také produkční a skladovací plochy. Jejich objem se od roku 1990 snižuje v důsledku postsocialistické transformace ekonomiky. Postupná deindustrializace Brna se projevuje zmenšeným významem produkčních odvětví pro ekonomiku města. I tak však Brno bylo vždy centrem průmyslu, což je ve struktuře města patrné dodnes.

Výrobní odvětví je stále těžší definovat. Vysoká specializace a vzájemná provázanost firem vede k výrazné heterogenitě výrobních činností. Chybí rovněž datový podklad, který by výrobní sféru ekonomiky města Brna kontinuálně sledoval. V rámci Aktualizace ÚAP 2024 je popis produkčních a skladovacích ploch založen na terénním šetření využití budov na území města Brna, které bylo realizováno KAM v letech 2018 až 2020.

Obr. 9 Míra neobsazenosti (%) a čistá absorpce (m²) kancelářských ploch v Brně v období let 2013 až 2023

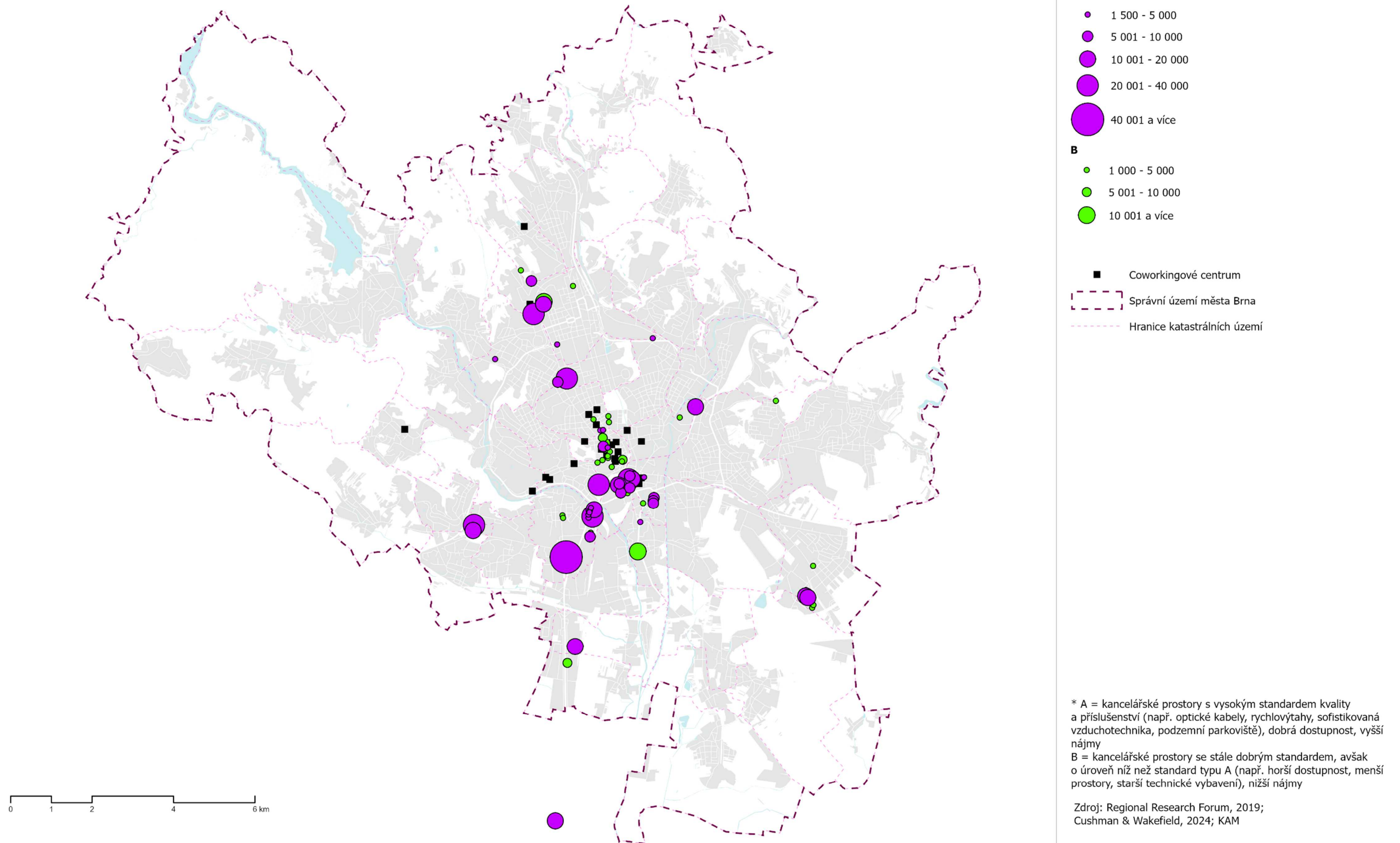
Zdroj: Regional Research Forum, 2019, Cushman & Wakefield, 2024

Obr. 10 Nejvyšší dosažitelné nájemné (EUR/m²/měsíc) kancelářských ploch v Brně v období let 2012 až 2023

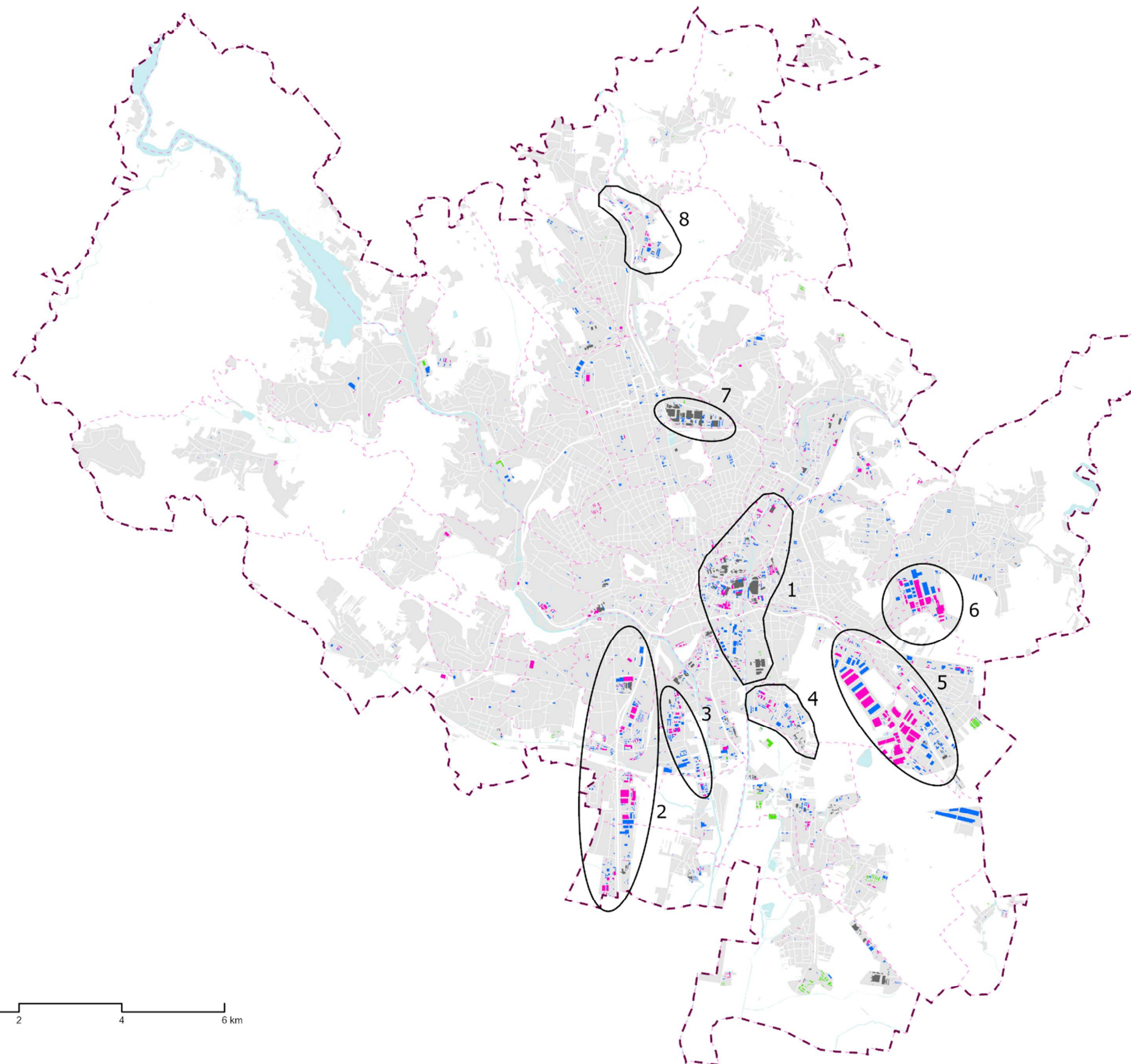
Zdroj: Regional Research Forum, 2019, Cushman & Wakefield, 2024

Schéma 05.02 Plochy kancelářských objektů v roce 2024 a coworkingová centra

0 1 2 4 6 km

Schéma 05.03 Zařízení výroby a výrobní zóny

Zařízení výroby

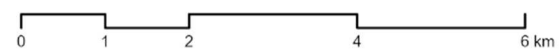
- Nerušící výroba
- Průmyslová výroba
- Distribuce, logistika a sklady
- Zemědělská a lesnická výroba
- Výrobní zóna
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Výrobní zóna

- 1 Posvitavská průmyslová zóna
- 2 Průmyslová zóna Vídeňská
- 3 Horní Heršpice-Železná
- 4 Černovice-Vinohradská
- 5 Černovická terasa
- 6 Líšeň-Zetor
- 7 Průmyslová zóna Královopolská
- 8 Řečkovice-Karásek

Zdroj: KAM

Jednotlivé kategorie zařízení výroby jsou vizualizovány v měřítku jednotlivých stavebních objektů, a to na základě přítomnosti dané kategorie. Vzhledem k vzájemné provázanosti kategorií je častým jevem souběžná přítomnost více kategorií ve stavebním objektu. Tato skutečnost je zachycena v datové sadě, nicméně pro potřeby vizualizace je znázorněna pouze jedna kategorie (platí pravidlo viditelnosti kategorií v pořadí – nerušící výroba; průmyslová výroba; sklady, distribuce, logistika; zemědělská výroba).

Zařízení výroby jsou pro tyto účely členěny na 4 základní kategorie:

- nerušící výroba,
- sklady, distribuce, logistika,
- průmyslová výroba,
- zemědělská výroba.

Tyto kategorie nesmí být chápány jako vylučující se segmenty výrobní činnosti, ale naopak jako úzce provázaná odvětví, jejichž členění je pouze orientační. Většinou se tyto činnosti prolínají a ekonomické subjekty nejsou zaměřeny pouze např. na průmyslovou výrobu, ale rovněž pro svou činnost využívají skladovací prostory, distribuční centra, administrativní zázemí či farmaceutického a biotechnologického a medicínského průmyslu. Charakter těchto odvětví je většinou více slučitelný s dalšími důležitými městskými funkcemi jako je bydlení, občanská vybavenost, správa nebo obchod a služby.

Nerušící výroba

Zařízení nerušící výroby nemají nepřiměřený negativní vliv na okolní plochy. Význam nerušící výroby roste, když tradiční průmysl (strojírenský, textilní, zbrojní průmysl či slévárství) na území města postupně zanikal a transformoval se zejména do oblasti informačních technologií, kreativního průmyslu, chemického, farmaceutického a biotechnologického a medicínského průmyslu. Charakter těchto odvětví je většinou více slučitelný s dalšími důležitými městskými funkcemi jako je bydlení, občanská vybavenost, správa nebo obchod a služby.

V rámci kategorie nerušící výroby jsou zařazeny i větší výrobní provozy v jihovýchodním sektoru města. Jedná se o zařízení slučující výrobu s distribucí a logistikou, která již produkční externality generuje. V menším měřítku je však tento druh provozů jednou z možností, jak způsobem nekolidujícím s bydlením postupně dotvářet širší centrum města, transformovat plochy brownfieldů, nebo doplnit monofunkční rezidenční oblasti bez pracovních příležitostí a tím mírnit vysokou intenzitu každodenní dojížděky obyvatel za prací.

Sklady, distribuce, logistika

Z hlediska regionálního a místního prostředí zaujímá Brno vzdálenější polohu vůči západním trhům, což může ovlivňovat jeho atraktivitu zejména pro distribuci a logistiku. Poloha na evropských multimodálních dopravních koridorech s blízkostí Vídně je naopak výhodou, jejíž využití je omezoováno nízkou kvalitou dopravního spojení (včetně leteckého).

Rozmístění skladů a objektů pro distribuci a logistiku je silně navázáno na objekty nerušící výroby a nadřazenou silniční síť (zejména dálnice D1 a přílehlé radiály). V menším objemu jsou skladové prostory navázány na každé středně velké až velké výrobní či obchodní provozy.

Průmyslová výroba

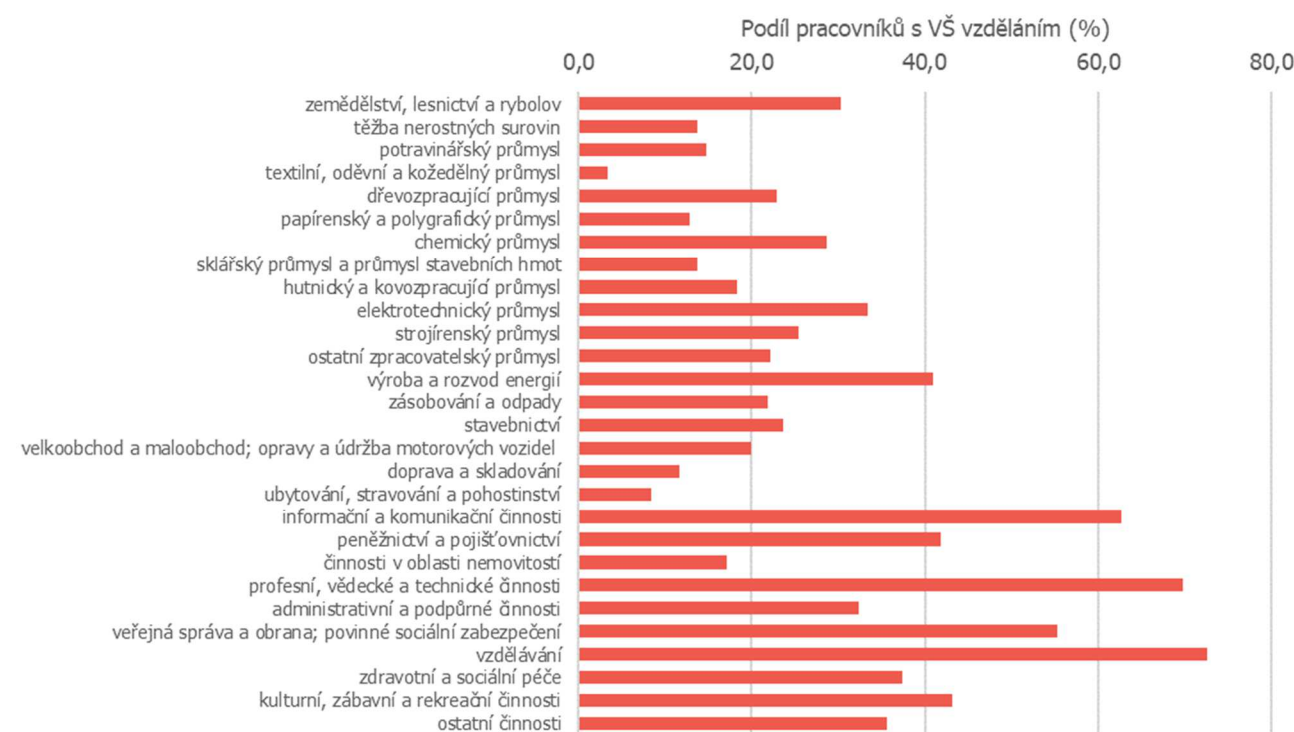
Město Brno je tradičně vnímáno jako sídlo s rozvinutým průmyslovým potenciálem. Nosnými obory výrobního potenciálu byly v Brně tradičně strojírenství, textilní průmysl a dále také elektrotechnika.

Dnešní lokalizace výrobních ploch na území města je výsledkem dlouhodobého historického vývoje od počátků industrializace do současnosti. První kompaktní výrobní území se začaly formovat koncem 18. a počátkem 19. století podél náhonů a později napřímené trasy Svitavy (území tzv. „Posvitavské průmyslové zóny“). Postupně se výroba rozrostla po celém východním, jižním a jihozápadním obvodu centrální části města. V meziválečném období došlo k dalšímu rozšiřování areálů formou zaplňování volných ploch bez celkové koncepce rozvoje města. Role těžkého průmyslu byla posílena za druhé světové války, převedením některých podniků na válečnou výrobu. Nově vybudována byla továrna na letecké motory v Líšni. V poválečném období dochází k dalšímu posilování role těžkého strojírenského průmyslu, a to vesměs formou modernizace a rekonstrukce stávajících objektů se zachováním jejich problematické polohy uvnitř města. Výjimkou byla nově zakládaná průmyslová zóna v jižní části města podél Vídeňské ulice a areál Zetoru v Líšni.

Od roku 1989 do současnosti probíhá v ČR restrukturalizace průmyslové sféry. Privatizace se dotkla řady průmyslových závodů, proniknutí soukromého sektoru do průmyslové výroby a obchodu se projevilo významně řadou změn s dopadem do zaměstnanosti obyvatel v oblasti průmyslu (viz výše). Řada podniků se vlivem restrukturalizačního vývoje, neukončeného privatizačního procesu a ztrátou postavení na trhu s následným rozpadem výrobního programu stala vysoce problémová. Jejich produkční potenciál, a hlavně nabídka pracovních příležitostí, nebyly v průběhu 90. let dostatečně nahrazeny. Konkurenceschopnost současné průmyslové výroby v Brně je založena na inovacích a spolupráci s oblastí vědy a výzkumu. Nekonkurenceschopné podniky se transformují do jiných odvětví ekonomické činnosti nebo jsou postupně transformovány do nově vznikajících stavebních komplexů nabízejících kvalifikovaná pracovní místa (např. Vlněna).

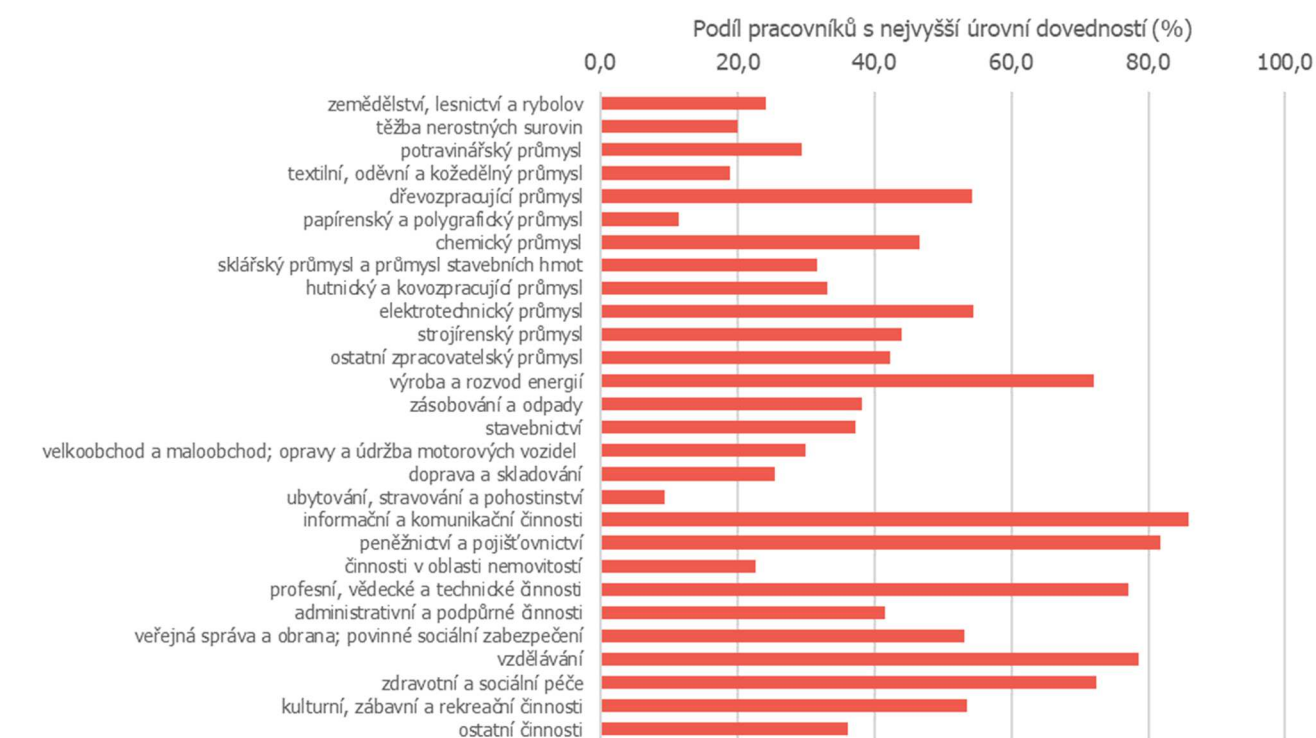
Zemědělská výroba

I přesto, že došlo koncem 90. let 20. století k výrazným změnám v rámci restrukturalizace zemědělství, zůstala funkce zemědělské výroby v areálech zejména v jižní části města zachována. Některé areály jsou vzhledem ke svým redukovaným aktivitám využívány i k jiným účelům formou pronájmů, nejčastěji pro služby a skladování.

Obr. 121 Podíl pracovníků s VŠ vzděláním (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Obr. 12 Podíl pracovníků s nejvyšší úrovní dovedností (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Výrobní zóny

V důsledku prostorové distribuce zařízení výroby do jihovýchodního sektoru města se zde vyskytují rovněž největší výrobní zóny (viz Schéma 05.03). Ty se liší jak charakterem zástavby a dobou vzniku, tak ekonomickou významností a transformačním potenciálem. Na základě koncentrace zařízení výroby lze vymezit následující výrobní zóny:

- Posvitavská průmyslová zóna:
 - území s výrazným transformačním potenciálem; postupná regenerace na moderní odvětví průmyslu a progresivní činnosti.
- Průmyslová zóna Vídeňská:
 - kombinace průmyslové výroby, skladů a logistiky; návaznost na dopravní síť (dálnice D1, D52).
- Horní Heršpice-Železná:
 - průmyslová výroba; i menší podnikatelské subjekty; návaznost na budoucí novou čtvrt' v oblasti nového hlavního nádraží.
- Černovice-Vinohradská:
 - dopravní areál; parkovací plochy, sklady, kanceláře, služby pro dopravní činnosti.
- Černovická terasa:
 - strategická průmyslová zóna ČR; blízkost mezinárodního letiště Brno-Tuřany; pro strategické investory s investicemi zejména do vybraných oborů zpracovatelského průmyslu, především letectví, kosmonautiky, dopravních prostředků, výpočetní techniky, informačních technologií, elektroniky, telekomunikací a radiokomunikací, farmacie, biotechnologie a lékařských přístrojů.
- Líšeň-Zetor:
 - území s postupnou regenerací areálu; výroba, velkoobchod, kanceláře.
- Průmyslová zóna Královopolská:
 - oblast areálu Královopolské strojírny; řada objektů pronajímána soukromým subjektům.
- Řečkovice-Karásek:
 - areál bývalého farmaceutického podniku Lachema s navazujícími komerčními plochami v severní části; potenciál inovačních odvětví.

Firma Zetor prochází v posledních letech útlumem své existence, která je zapříčiněná postupným úpadkem na trhu. Firma Zetor také přechází na postupné změny ve výrobě a stejně tak dochází k dlouhodobému propouštění zaměstnanců, jehož cílem je celkové snížení nákladů firmy. V současné době se firma Zetor nachází pouze ve dvou halách Líšeňského areálu, a to nikoliv v osobním vlastnictví, ale v pronájmu.

05.03.03 Progresivní odvětví

Kvalifikovaní pracovníci

Do Průzkumu zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2023 se zapojilo 1 282 brněnských firem, které zaměstnávaly téměř 130 tis. osob (primárně byly oslovené subjekty s více než 20 zaměstnanci). Vysokoškolské vzdělání vykazalo 43 % zaměstnanců těchto firem, což ukazuje na vysokou kvalifikaci pracovní síly. Nejvyšší podíly byly identifikovány v případě odvětví vzdělávání (73 %), profesní, vědecké a technické činnosti (70 %), informační a komunikační činnosti (63 %) a veřejná správa a obrana (55 %). Naopak nejnižší hodnoty zaznamenala odvětví textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (3 %), ubytování, stravování a pohostinství (8 %) a doprava a skladování (12 %) (viz Obr. 12).

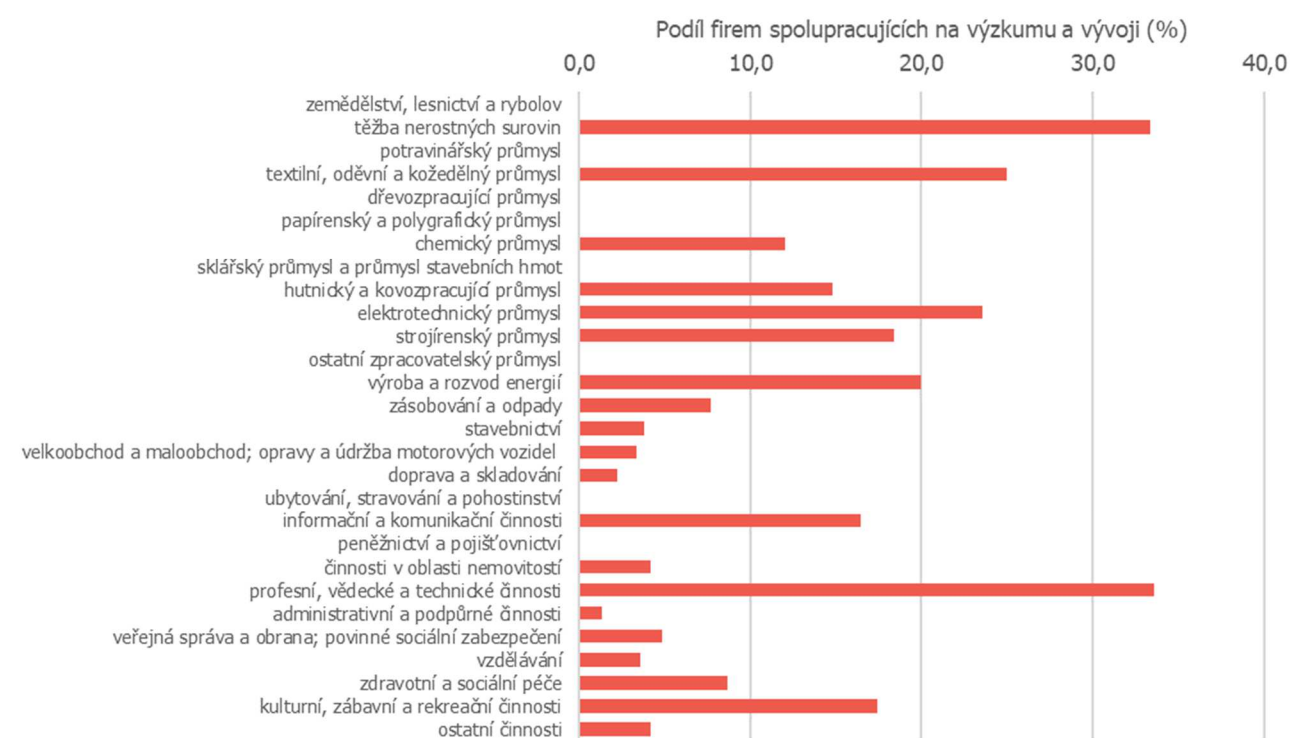
Nejvyšší úroveň dovedností vykazují zaměstnání zařazená dle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO do tříd 1 až 3 (zákonodárci a řídicí pracovníci, specialisté, techničtí a odborní pracovníci). V rámci ekonomických subjektů zapojených do Průzkumu zaměstnanosti náleželo do těchto tříd 57 % zaměstnanců v Brně. Nejvyšších podílů dosáhla odvětví informační a komunikační činnosti (86 %), peněžnictví a pojišťovnictví (82 %), vzdělávání (79 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (77 %). Naopak nejnižší podíly vykazala odvětví ubytování, stravování a pohostinství (9 %), papírenský a polygrafický průmysl (12 %), textilní, oděvní a kožedělný průmysl (19 %) a těžba nerostných surovin (20 %) (viz Obr. 12).

Asi 7 % pracovníků brněnských ekonomických subjektů, které se zapojily do Průzkumu zaměstnanosti 2023, lze klasifikovat jako pracovníky ve výzkumu a vývoji (přepočteno dle výše pracovních úvazků). Nejvyššího podílu dosáhlo odvětví vzdělávání (22 % pracovníků v tomto odvětví lze klasifikovat jako pracovníky ve výzkumu a vývoji), dále pak informační a komunikační činnosti (19 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (18 %). V řadě odvětví nebyli žádní pracovníci ve výzkumu a vývoji vykazání (viz Obr. 13).

Zhruba desetina (9 %) brněnských firem zapojených do Průzkumu zaměstnanosti konstatovala, že spolupracují na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol). I v tomto případě se projevily výrazné rozdíly mezi jednotlivými odvětvími. Nejvyšší hodnoty vykazalo odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (34 % spolupracujících subjektů), dále pak elektrotechnický průmysl (24 %) a výroba a rozvod energií (20 %). Vysoká míra spolupráce u těžby nerostných surovin a textilního, oděvního a kožedělného průmyslu byla dána malým počtem subjektů zapojených do šetření. V případě řady odvětví nebyla evidována žádná spolupráce (viz Obr. 14).

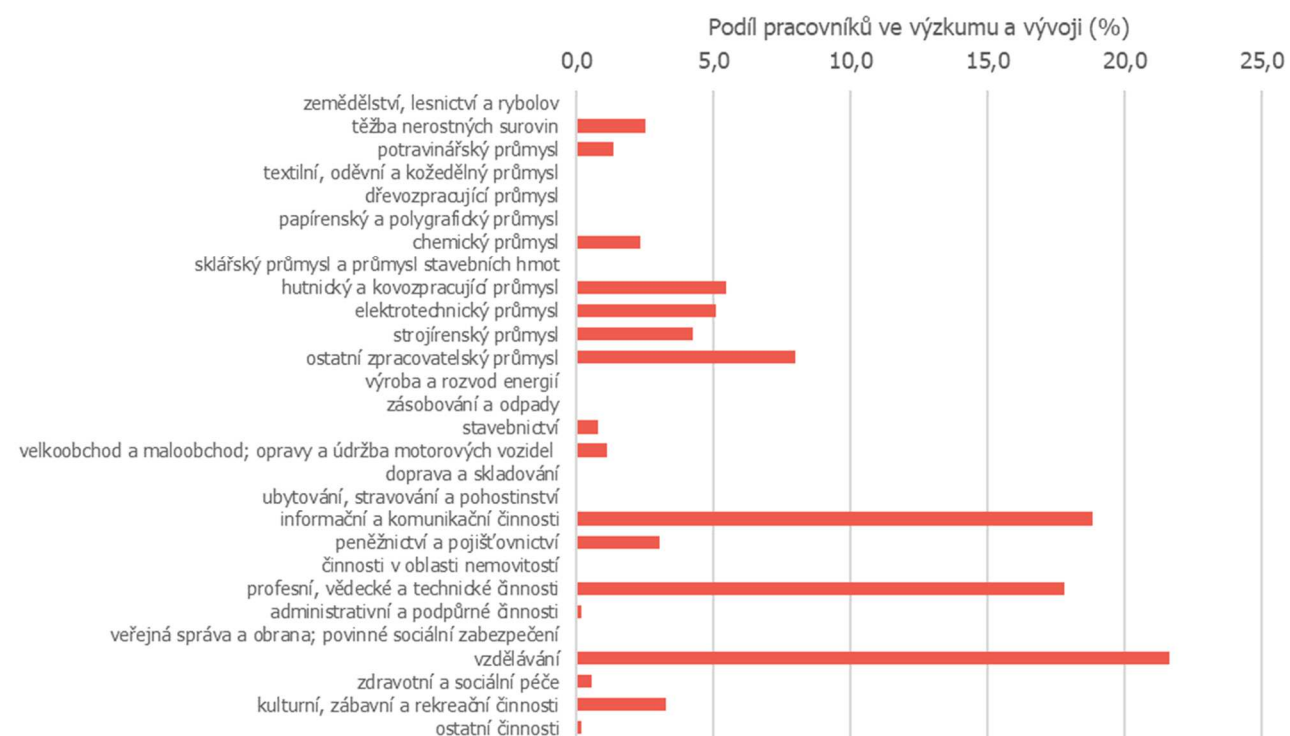
Věda, výzkum, vývoj a inovace

V oblasti inovačního podnikání patří Brno a Jihomoravskému kraji v rámci České republiky přední místo. Strategie podpory

Obr. 13 Podíl pracovníků ve výzkumu a vývoji ve skutečných úvazcích (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2023

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Obr. 14 Podíl firem (%) spolupracujících na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol) v Brně k 31. 12. 2023

Zdroj: ÚP ČR, 2024

konkurenceschopnosti Brna založené zejména na inovacích a maximalizaci ekonomických přínosů veřejných investic do výzkumu a vzdělávání je nadále místní i regionální samosprávou významně podporována. V rámci univerzit jsou zřízena centra transferu technologií, která usnadňují spolupráci firem s výzkumnými týmy formou výzkumu na zakázku.

V Brně působí významné výzkumné ústavy, vysoké školy, které jsou s vědou a výzkumem pevně spojeny (viz kapitolu 06.01 Veřejná vybavenost), i řada soukromých firem zabývajících se vědou a výzkumem. Příznivá image města Brna má vliv na zájem investorů, především v oblasti high-tech a stále více také v oblasti vědy, výzkumu a vývoje. Významná koncentrace firem

ve vědě a výzkumu je v Českém technologickém parku Brno v Králově Poli, kde je zaměstnáno kolem 6 000 pracovníků. Stále rostoucím prostorovým clusterem vědy a výzkumu je také oblast s ohniskem v kampusu Bohunice (odhadem až 8 000 pracovníků) (viz kapitolu 06.01 Veřejná vybavenost – Schéma 06.05).

Rozvinutá výzkumně-vývojová základna souvisí především s širokou vzdělávací nabídkou a bohatou průmyslovou tradicí města. Znaky nadnárodního technologického či vývojového centra aktuálně vykazuje Brno zejména v oblasti informačních technologií (především kybernetická bezpečnost, e-commerce, software a programování), elektronických přístrojů a zařízení pro měření a snímání (elektronová mikroskopie, komunikační zařízení), strojírenství, life sciences (biotechnologie, medicínské přístroje, diagnostika), leteckých a kosmických technologií.

Město dlouhodobě podporuje inovační podnikání. Je spoluzakladatelem inovačního centra JIC, prostřednictvím kterého financovalo například program spolupráce lokálních kreativců a místních inovativních firem tzv. „Kreativní vouchery“ (od roku 2024 pokračuje pod národní úrovní) nebo pomáhá místním podnikatelům ve fázi prototypování nového produktu (program Prototypuj a ověřuj). Brno úzce spolupracuje také s dalšími aktéry podpůrné infrastruktury pro byznys. Město cílí na rozvoj kreativity prostřednictvím projektů s kreativním hubem KUMST nebo institucemi CzechTrade, CzechInvest, CzechDesign.

V roce 2020 město Brno dokončilo odkup Technologického parku Brno a stalo se tak jeho většinovým vlastníkem. Technologický park Brno poskytuje zázemí inovativním společnostem a výzkumným institucím na severu města. Prodej technologického parku kvůli očekávaným nižším příjmům do rozpočtu města v letech 2020 a 2021 se neuskutečnil. V plánu je další rozvoj této strategické lokality, i když v rovině politické probíhají diskuse o možném prodeji části pozemků za účelem zisku financí na jiné potřebné investice.

Velký důraz klade Brno na popularizaci vědy, podílí se na chodu Hvězdárny a planetária Brno, podporuje vědecký park VIDA! Science centre a spolupodílí se na rozvoji audiovizuálního průmyslu prostřednictvím Filmové kanceláře (Brno Film Office). S podporou města se pravidelně konají Dny elektronové

mikroskopie, festival Brno Creative Days, Brno Space Week/Brno Space Day zaměřený na vesmírný průmysl, Festival vědy či Noc vědců.

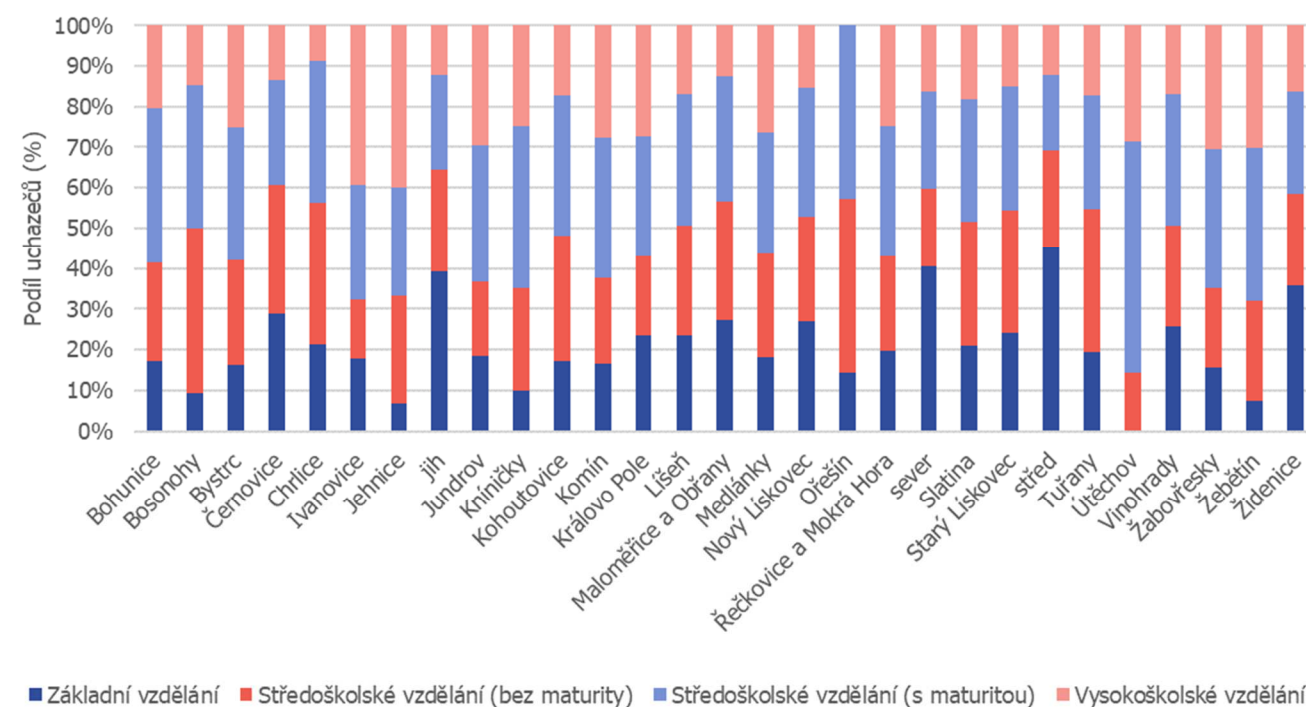
Důležitým předpokladem dalšího rozvoje vědecko-výzkumných aktivit je zvyšování úrovně vysokého školství v Brně a udržování relativně vysoké úrovně kvality života ve městě (pod kvalitou života lze rozumět komplex vzájemně provázaných faktorů, jako jsou např. úroveň osobních služeb, kvalita životního a obytného prostředí, dobrá dostupnost v rámci města, vhodně strukturovaný trh s byty a adekvátní výše životních nákladů). Aktuálně je Brno v oblasti vědy a výzkumu konkurenceschopné vůči pražskému metropolitnímu regionu – důvodem jsou zejména nižší provozní a životní náklady, vyšší dosažitelnost dotačních programů, vyšší dostupnost kvalifikované pracovní síly a absence negativních externalit vyplývajících z velké populační velikosti města. Dílčí roli hraje rovněž průmyslová tradice Brna. Jistým rizikem vzestupu významnosti kvalifikované pracovní síly a vědecko-výzkumných odvětví může být nebezpečí vzniku tzv. duální sociální struktury města.

Ve vnitroměstském měřítku lze předpokládat viditelné, nicméně ne zcela zásadní dopady do prostorové struktury. Lze počítat s tzv. mikroaglomeračními efekty, tj. s územním shlukováním vědecko-výzkumných a výukových aktivit s aktivitami lehké výroby a vybranými typy služeb (maloobchod, ubytování, volnočasové služby). Žádoucí je tento přirozený proces alespoň částečně zachytit územně plánovací praxí za účelem navázání funkce bydlení na dané vědecko-výzkumné aktivity.

Progresivní ekonomické subjekty

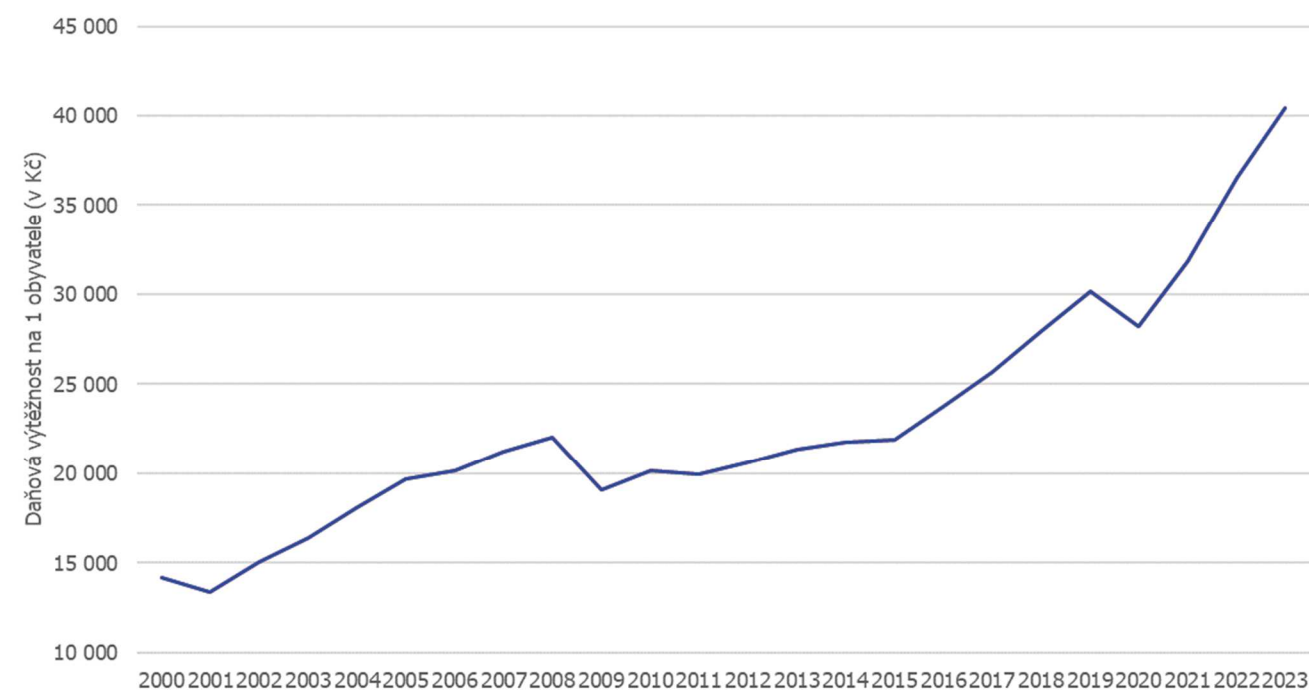
V rámci Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje jsou vymezeny tzv. produktové skupiny technologických oborů, jedná se o táhnoucí odvětví s vysokým potenciálem rozvoje ekonomiky. Ekonomické subjekty z těchto odvětví lze považovat za progresivní firmy. Rozmístění těchto firem po území města Brna, které mají zároveň alespoň 50 zaměstnanců, zobrazuje Schéma 05.04. Poloha těchto firem je navázána na centrální oblasti města, podnikatelskou infrastrukturu v podobě průmyslových zón a vědecko-technologických parků a na klíčovou dopravní infrastrukturu.

Informace o počtu zaměstnanců je zkrácena tím, že uvádí celkové počty zaměstnanců firmy, kteří ale všichni nemusí být lokalizováni v sídle společnosti. I tak lze orientačně vymezit největší zaměstnavatele mezi „progresivními firmami“. Mezi ně patří Innomatics na Škrobárenské (inovace elektrotechnologických řešení), Kyndryl Client Center se sídlem na Přízově ulici v areálu Vlněny (modernizace a správa kritických technologických systémů), Notino na Londýnském náměstí (IT platformy a služby v e-commerce), Thermo Fisher Scientific Brno v Černovicích (měřicí, zobrazovací a analytické přístroje), Red Hat Czech v Králově Poli (software, programování), Atlas Copco Services na Holandské v areálu Spielberg Offices (poradenství a IT,

Obr. 15 Struktura uchazečů o zaměstnání podle nejvyššího dosaženého vzdělání za MČ Brna k 31. 12. 2023

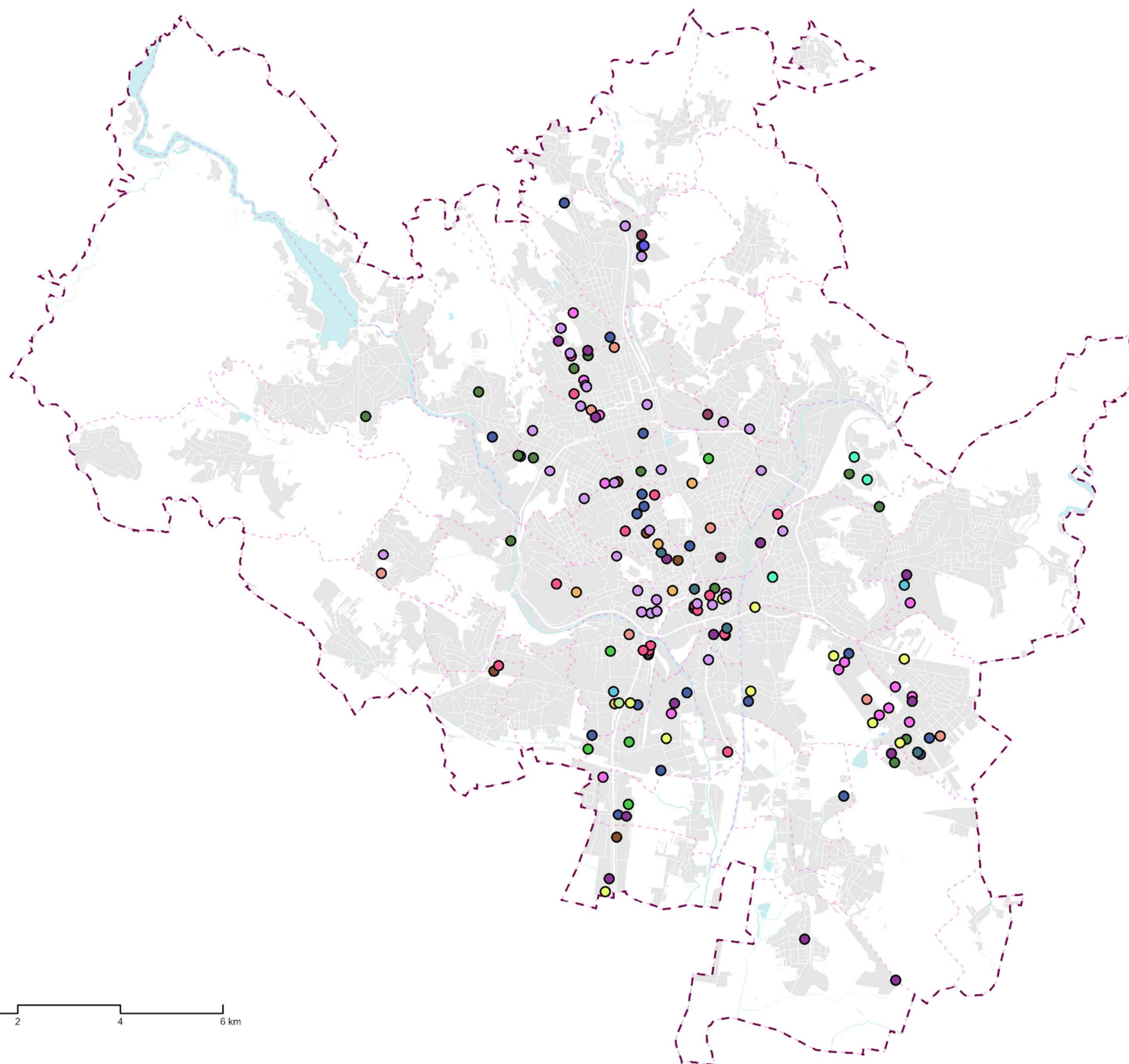
Zdroj: ÚP ČR, 2024

Obr. 16 Daňová výtěžnost na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 2000 až 2023

Zdroj: MMB, 2024

Schéma 05.04 Progresivní firmy

Odvětví - kategorizace podle RIS

- Diagnostika pro zdravotnictví
- Elektrická rozvodná a kontrolní zařízení
- Elektrické motory a generátory
- Farmaceutické přípravky
- IT platformy a služby v e-commerce
- Inženýrské celky, průmyslová zařízení
- Komunikační zařízení, senzory, polovodiče
- Kovoobráběcí stroje, přesné strojírenství
- Kyberbezpečnost, monitoring sítí
- Letecké a kosmické technologie
- Motory, turbíny, hydraulická zařízení
- Měřicí, zobrazovací a analytické přístroje
- Poradenství a služby v IT
- Software, programování
- Speciální výrobní stroje
- Tvorba digitálních her
- Zdravotnické výrobky

- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: JIC, 2024

Lokalizace firem a počet zaměstnanců jsou údaje spojené s adresou sídla firmy. Data tak neobsahují progresivní firmy se sídlem mimo Brno.

kompresory, stavební stroje), Infosys v areálu Vlněny (informační činnosti), nebo Honeywell na Tuřance (výzkum a vývoj v oblasti leteckých a vesmírných technologií).

05.04 Nezaměstnanost

05.04.01 Charakteristika trhu práce

V letech 2014 až 2019 se trh práce v Brně (ale též v celé ČR) vyvíjel velmi pozitivně (viz Tab. 5). Za prvé klesal počet uchazečů o zaměstnání, kdy v roce 2014 činil zhruba 22 500 a o pět let později méně než polovinu, tedy zhruba 10 000. Stejně tak klesal počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, tj. osob schopných do 14 dnů nastoupit do zaměstnání. Za druhé klesala nezaměstnanost, tedy nezaměstnaní vztahení k počtu obyvatel ve věku 15 až 64 let. Ještě v roce 2014 činila 8,8 %, o pět let později již pouze 3,7 %. A za třetí se zvyšoval počet volných pracovních míst, i když ta už nemusí být od roku 2012 hlášena Úřadu práce ČR. Ještě v roce 2014 se jednalo o zhruba 1 500 volných míst (tedy 15 uchazečů na jedno místo), zatímco v roce 2019 už o téměř 11 000 volných míst (těch bylo dokonce o něco více než samotných uchazečů).

Positivní ekonomický vývoj však narušila v březnu 2020 pandemie nemoci covid-19, která znamenala mimo jiné také ekonomickou stagnaci a vysoké veřejné výdaje. Následně v únoru 2022 začala válka na Ukrajině (trvá i v roce 2024), ta přinesla výrazný počet uprchlíků, energetickou krizi a další ekonomickou stagnaci (včetně vysoké inflace). Na konci roku 2023 tak bylo v Brně evidováno 13 619 uchazečů o zaměstnání (z toho dosažitelných bylo 12 486 uchazečů), což představovalo podíl nezaměstnaných osob ve výši 5,0 % (na jedno volné pracovní místo připadali 2 uchazeči).

Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání ze strany Úřadu práce ČR je věnována tzv. znevýhodněným skupinám osob na trhu práce – jedná se především o dlouhodobě nezaměstnané (tj. osoby evidované na Úřadu práce déle než 1 rok), osoby ve věku 50 let a více, absolventy (osoby nejdéle dva roky od úspěšného ukončení studia) a osoby zdravotně postižené. V letech 2014 až 2019 docházelo se zlepšující se ekonomickou situací k poklesu počtu uchazečů ve všech výše zmíněných skupinách, po roce 2020 je patrný drobný nárůst (viz Tab. 6). Dlouhodobě nezaměstnaní tvořili v letech 2022 a 2023 lehce pod 40 % všech uchazečů o zaměstnání, lidé nad 50 let téměř jednu třetinu (obě skupiny se částečně překrývají). Osoby zdravotně postižené představovaly asi 10 % všech uchazečů o zaměstnání, v případě absolventů se jednalo o podíl ve výši kolem 3 %. Právě těmto skupinám by měla být věnována výrazná pozornost v rámci státní i regionální politiky zaměstnanosti.

05.04.02 Trh práce v městských částech

Nadprůměrně vysoká hodnota podílu nezaměstnaných osob byla na konci roku 2023 zaznamenána ve třech brněnských městských

částech, a sice Brno-střed (7,8 %), Brno-Židenice (5,4 %) a Brno-sever (5,3 %) (viz Schéma 05.05). Na území těchto městských částí se totiž koncentruje sociálně slabé obyvatelstvo, tato skutečnost je nejvíce patrná v případě sociálně vyloučené lokality Cejl v Zábrdovicích. V těchto částech města Brna se propojují sociální problémy a negativní ekonomické dopady.

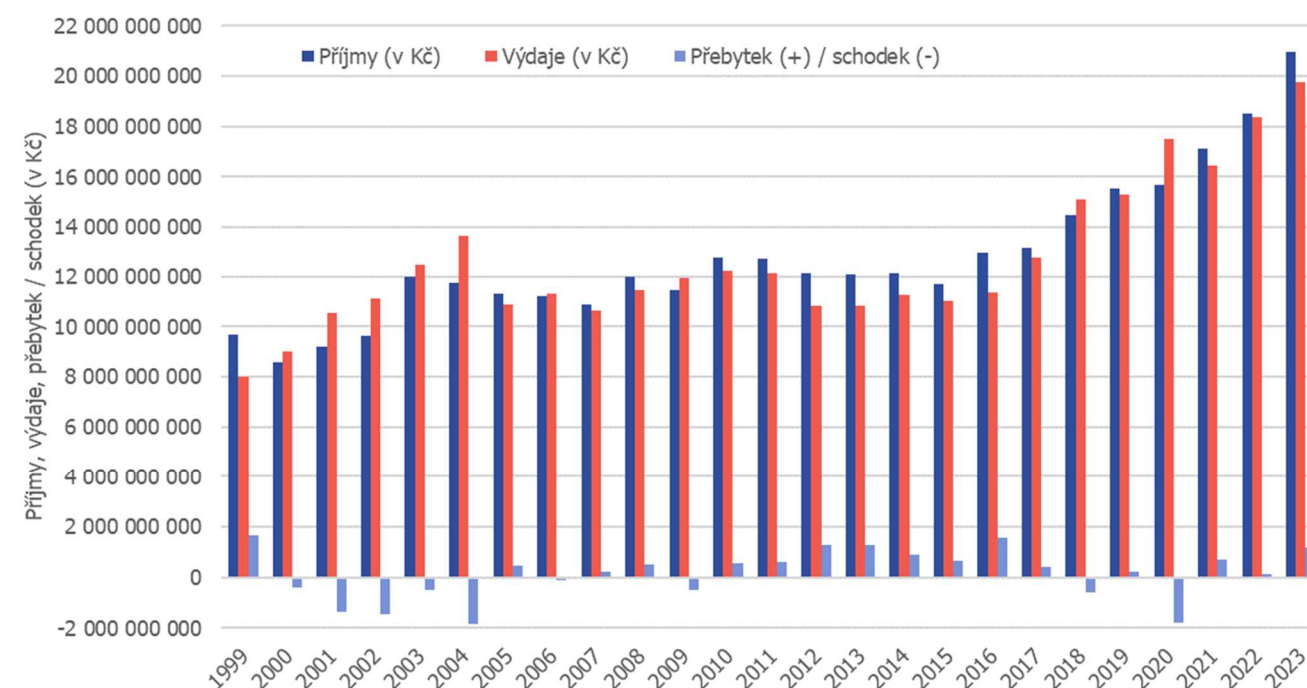
Naopak velmi nízkou nezaměstnanost dlouhodobě evidují městské části na severu a severozápadě Brna, a sice Brno-Útěchov (1,3 %), Brno-Ořešín (1,8 %), Brno-Jehnice (2,0 %), Brno-Ivanovice (2,2 %) či Brno-Kníničky (2,8 %). Jedná se o atraktivní suburbánní zónu města, kam se stěhují relativně ekonomicky a sociálně zajištění lidé, mezi nimiž se ve vyšší míře nevyskytují uchazeči o zaměstnání.

Rozdíly mezi městskými částmi Brna jsou zaznamenány i v rámci podílu dlouhodobě nezaměstnaných (uchazeči na Úřadu práce ČR déle než 1 rok) na všech uchazečích o zaměstnání. Nejvyšší hodnoty vykazují dvě skupiny městských částí. První z nich tvoří městské části s celkovou vysokou nezaměstnaností (Brno-střed 45 %, Brno-sever 44 %, Brno-Židenice 39 %), kde právě vysoká nezaměstnanost způsobuje i vysokou dlouhodobou nezaměstnanost. Druhou skupinu pak tvoří, na první pohled poněkud překvapivě, některé městské části s celkovou nízkou nezaměstnaností (zejména Brno-Jehnice 40 %), což je dáno tím, že evidují relativně malý počet uchazečů a mezi nimi zůstávají už jen ti, kterým se velmi dlouhodobě nedaří zajistit si zaměstnání.

Vzhledem k pozitivnímu ekonomickému vývoji v letech 2014 až 2019 se snížil počet uchazečů o zaměstnání za stejné období ve všech brněnských městských částech, v naprosté většině případů o více než polovinu. Nicméně v letech 2019 až 2023 vlivem opačného trendu jejich počet v průměru o třetinu vzrostl. Nárůsty v městských částech Brno-Kníničky a Brno-Jehnice o 50 % a více uchazečů o zaměstnání jsou dány jejich původně nízkými hodnotami. V MČ Brno-Útěchov se v jako jediné brněnské městské části počet uchazečů o zaměstnání mezi lety 2019 a 2023 i nadále snížil (asi o 12 %).

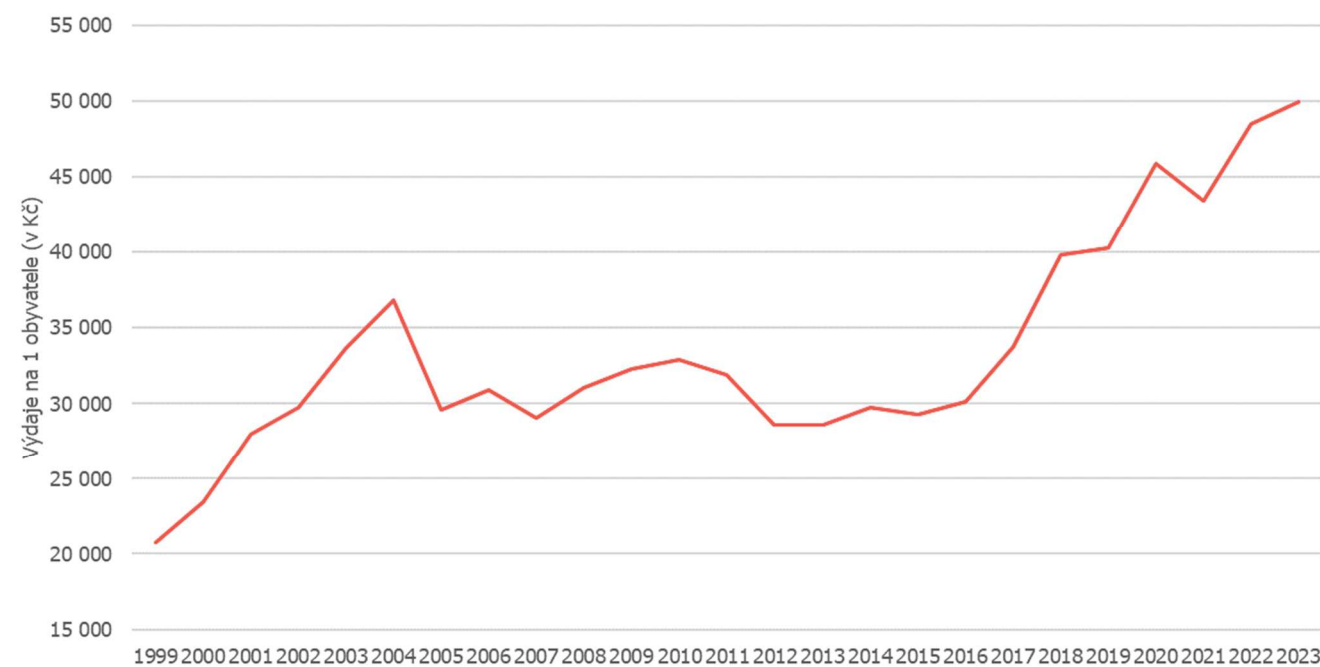
Zásadní skutečností pak je, že se v průběhu let výrazným způsobem nemění vzájemné postavení jednotlivých městských čtvrtí z pohledu podílu nezaměstnaných osob. Pokud tedy dochází k poklesu či nárůstu nezaměstnanosti, je tato skutečnost relativně rovnoměrná ve všech částech města. Prostorový vzorec nezaměstnanosti tak zůstává zachován.

Na konci roku 2023 evidoval Úřad práce ČR v Brně následující strukturu uchazečů o zaměstnání dle nevyššího dosaženého vzdělání: 32 % základní vzdělání, 24 % vyučení (střední vzdělání bez maturity), 27 % střední vzdělání s maturitou a 17 % vysokoškolské vzdělání. Obecně platí zákonitost, že čím vyšší stupeň dosaženého vzdělání, tím nižší míra nezaměstnanosti. Státní i regionální politika zaměstnanosti by se tak měly soustředit především na skupiny s nižším stupněm vzdělání, protože jejich

Obr. 17 Rozpočet města Brna v období let 1999 až 2023

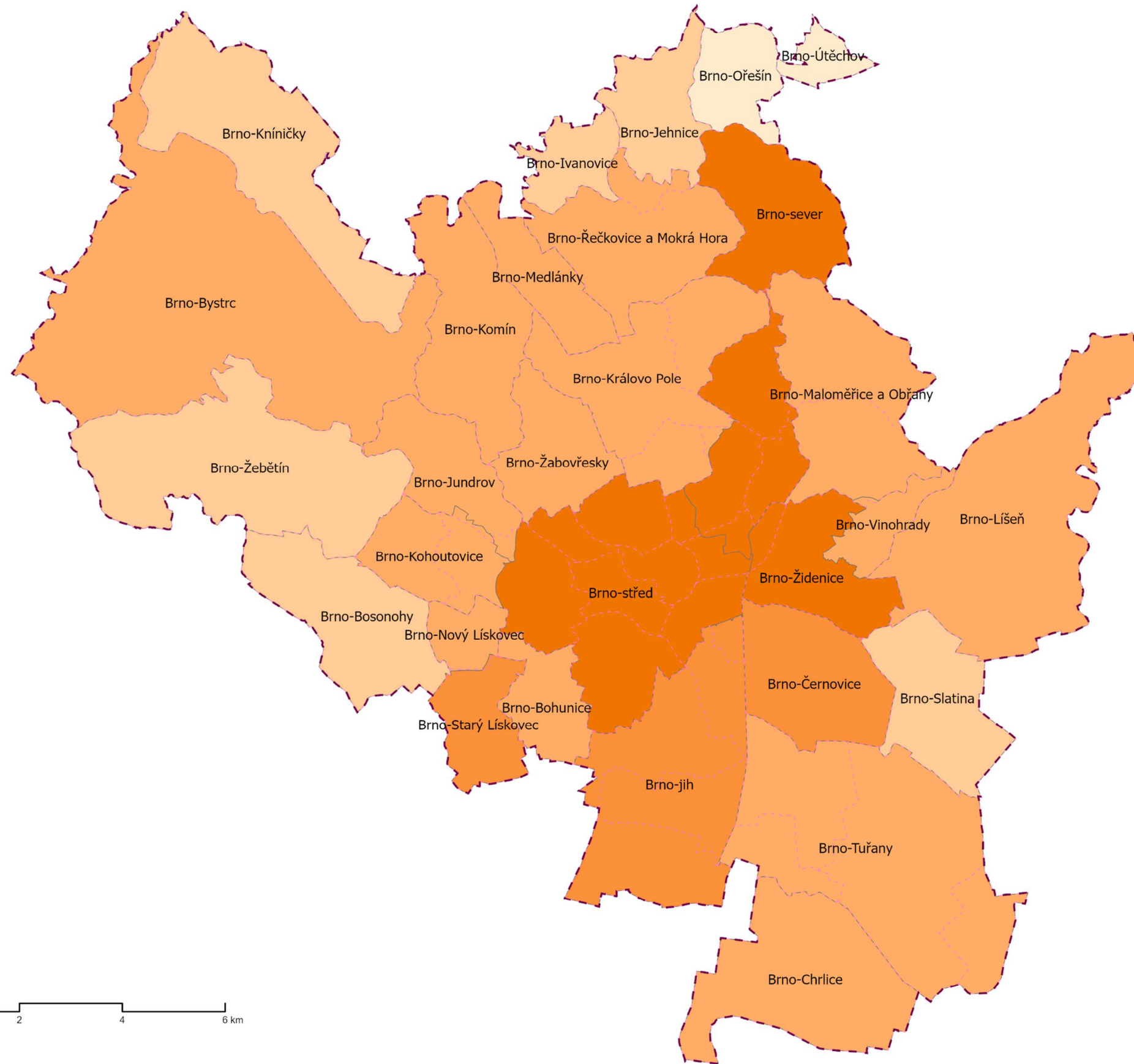
Zdroj: MMB, 2024

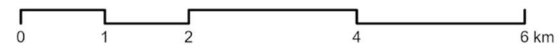
Obr. 18 Výdaje rozpočtu na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 1999 až 2023

Zdroj: MMB, 2024

Schéma 05.05 Nezaměstnanost v MČ k 31. 12. 2023

Zdroj: Úřad práce ČR

zástupci si hledají práci obtížněji. V Brně tvořili uchazeči bez maturity 56 % všech uchazečů o zaměstnání.

Rozdíly mezi jednotlivými městskými částmi ve struktuře vzdělanosti uchazečů o zaměstnání jsou poměrně výrazné (viz Obr. 15). Výrazné zastoupení uchazečů se základním vzděláním a vyučením vykazují městské části Brno-střed (69 %), Brno-jih (65 %), Brno-Černovice (61 %) a Brno-sever (60 %). Jedná se o městské části s celkovou vysokou nezaměstnaností, která je mimo jiné způsobena právě i nízkou mírou vzdělání (kvalifikace) uchazečů o zaměstnání. Tento aspekt také představuje výraznou bariéru pro změnu stavu, protože dlouhodobé a plnohodnotné uplatnění osob s nízkým vzděláním je na trhu práce obtížné.

05.05 Hospodaření města

05.05.01 Rating

Ratingové hodnocení je syntetickým výrazem kvality města Brna jako dlužníka, jeho ekonomické schopnosti dodržet vydané vlastní závazky, splatit včas a v úplném množství úroky i jistinu dlužné částky. Dle mezinárodních ratingových agentur se hospodaření města po roce 2000 neustále zlepšuje (viz Tab. 7). Agentura Standard & Poor's hodnotila v letech 2001 až 2010 město známkou A-, následovaly roky 2011 a 2012 s hodnocením A a A+ a v letech 2013 až 2022 se již jedná o hodnocení AA-. Agentura Moody's ještě v roce 2001 hodnotila hospodaření města známkou začínající B, v letech 2002 až 2005 pak A3, v letech 2006 až 2013 již A2 a v letech 2014 až 2018 dokonce A1. V roce 2019 pak poprvé udělila rating Aa3, stejně tak v letech 2020 až 2022.

05.05.02 Daňové příjmy a rozpočet města

Daňové příjmy města Brna činily v roce 2000 zhruba 5,4 mld. Kč, což představovalo daňovou výtěžnost na obyvatele 14 139 Kč (viz Obr. 16). Do příchodu globální ekonomické krize v letech 2008 až 2010 daňové příjmy města rostly, následně mírně poklesly. V roce 2010 představovaly 7,5 mld. Kč, tedy daňovou výtěžnost na obyvatele 20 165 Kč. Následovalo opět období růstu, který se zintenzivnil po roce 2015. V roce 2019 tak čítaly daňové příjmy města Brna 11,5 mld. Kč, tedy daňovou výtěžnost na obyvatele 30 156 Kč. Ekonomické dopady pandemie nemoci covid-19 a války na Ukrajině pak způsobily mírný pokles a stagnaci. V roce 2023 však daňové příjmy města značně stouply na 16,0 mld. Kč, daňová výtěžnost na obyvatele tak činila 40 415 Kč.

Rozpočet města Brna se v období let 1999 až 2023 zvyšoval (viz Obr. 17). Ještě v roce 1999 se jednalo o 9,7 mld. Kč, o deset let později v roce 2009 již o 11,5 mld. Kč, o dalších deset let později v roce 2019 pak o 15,5 mld. Kč a v roce 2023 o 20,9 mld. Kč. V roce 2023 byl tak rozpočet města oproti roku 1999 vyšší více než dvojnásobně (jen za posledních pět let se o třetinu navýšil). Podobným tempem narůstaly též výdaje města. Nicméně za

sledovaných 25 let skončil rozpočet jako přebytkový v 16 případech a jako schodkový v 9 případech. Schodkové rozpočty byly zaznamenány především v letech 2000 až 2004 a následně ještě v letech 2006, 2009, 2018 a „covidovém roce“ 2020. Naopak v pěti případech skončil rozpočet města v přebytku vyšším než 1 mld. Kč – konkrétně v letech 1999, 2012, 2013, 2016 a 2023.

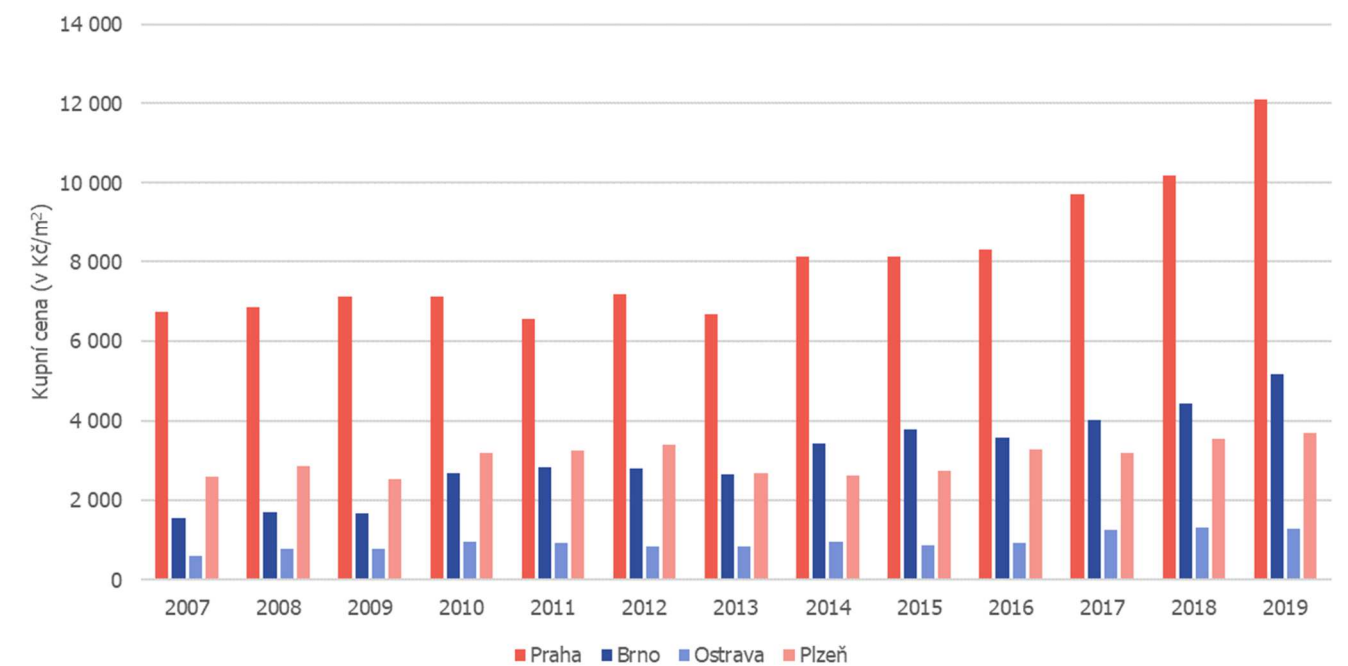
S tím, jak se proměňoval rozpočet města, tak se vyvíjela i výše výdajů z rozpočtu na 1 obyvatele (viz Obr. 18). Mezi lety 1999 až 2004 se jednalo o nárůst této hodnoty z 20 775 Kč na 36 786 Kč, pak následoval mírný pokles a dlouhé období stagnace kolem 30 000 Kč. Změna nastala až v roce 2016, kdy výdaje na obyvatele začaly opět růst, v roce 2019 překročily hodnoty 40 000 Kč a v roce 2023 se již jednalo o částku 49 925 Kč.

05.05.03 Ceny pozemků a půdy

Ceny stavebních pozemků

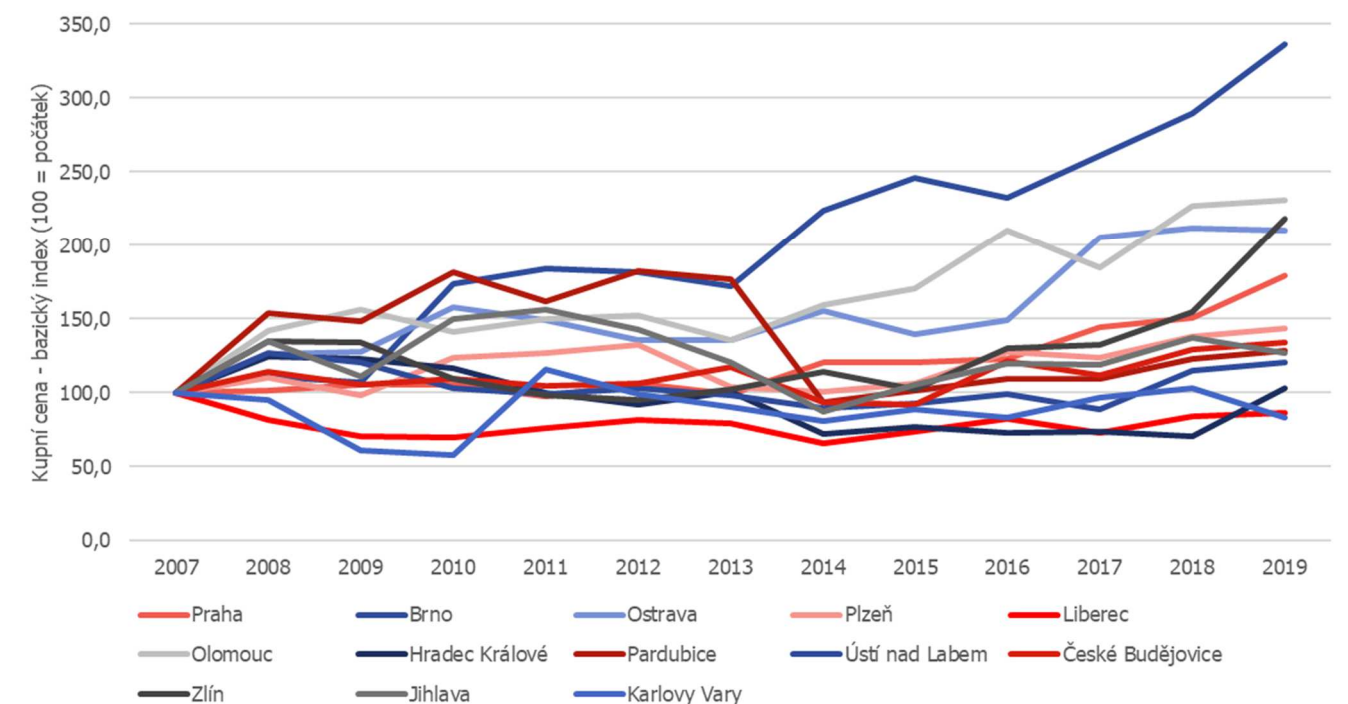
Trh se stavebními pozemky v městě Brně prochází zhruba od roku 2014 dynamickým vývojem. Ačkoliv změny kupní ceny pozemků po roce 2014 do jisté míry souvisí se změnou metodiky statistického systému cen nemovitostí (dle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů, je v § 33 odst. 3 (3) Finanční úřady shromažďují v daňových spisech obsažené údaje o cenách zjištěných při oceňování nemovitých věcí a o cenách sjednaných za tyto nemovité věci v případě jejich prodeje. Finanční úřady předávají údaje Ministerstvu financí a Českému statistickému úřadu.

Kupní ceny stavebních pozemků jsou po Praze nejvyšší právě v Brně (výrazně vyšší kupní ceny v Praze musí být chápány orientačně, jelikož byly počítány jako průměr kupních cen za jednotlivé správní obvody hlavního města) (viz Obr. 19). O asi čtvrtinu menší Ostrava vykazuje výrazně nižší kupní ceny. Řádově menší Plzeň je pak charakteristická vyššími cenami oproti Brnu zhruba do roku 2013, poté měl nárůst kupních cen v Brně za následek ustoupení Plzně na třetí pozici z hlediska výše cen stavebních pozemků.

Obr. 19 Kupní cena stavebních pozemků (v Kč/m²) v období 2007 až 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

Obr. 20 Kupní cena stavebních pozemků – bazický index (100 = počátek) v období 2007 až 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

Interpretace výše kupních cen je odvislá od porovnání s podobně velkými městy. Vzhledem k sídelnímu systému ČR je obtížné srovnávat Brno s podobně významnými městy. Praha je svou velikostí a pozicí hlavního města ojedinělá, a proto je možné Brno srovnávat s Ostravou, možná Plzní. Další města jsou řádově menší (okolo 100 000 obyvatel a méně), i z toho důvodu je problematické hodnotit (nejen) ekonomické charakteristiky města Brna, jakožto singularity ve velikostní hierarchii velkých a středně velkých měst. I tak lze srovnat vývoj relativní výše kupních cen stavebních pozemků mezi krajskými městy (viz Obr. 20). Nápadný je nejvýraznější růst kupních cen právě v Brně, kde došlo mezi roky 2007 a 2019 k více než ztrojnásobení cen stavebních pozemků. Ani růst cen v Praze, Olomouci či Ostravě nebyl tak dramatický. Lze spekulovat o důvodech růstu cen v Brně, nicméně mezi nejpravděpodobnější faktory patří vyčerpanost zastavitelných ploch v ÚPmB spolu s rigiditou územního a stavebního řízení mající dopad na vyšší exkluzivitu dostupných pozemků a značný tlak na výstavbu v Brně plynoucí ze vzrůstající atraktivity města Brna pro bydlení a komerční činnost.

Od roku 2020 zrušil ČSÚ sledování a publikování statistických údajů o cenách stavebních pozemků, dále sleduje jen ceny rodinných domů a bytů. Ceny stavebních pozemků zveřejňuje pouze za úroveň ČR v rámci úhrnů indexů cen nemovitostí.

05.06 Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ

Ekonomika města Brna se v posledních stoletích výrazně proměnila, což vhodně ilustruje skutečnost, že v 19. století bylo městu přezdíváno „moravský Manchester“ kvůli orientaci na textilnictví, zatímco na začátku 21. století se v nadsázce hovoří o „českém (či moravském) Silicon Valley“ kvůli orientaci na informační a komunikační technologie.

Klíčový ukazatel HDP zaznamenal pozitivní růst. Za prvé v roce 2022 činil 147 % průměru EU a za druhé se oproti roku 2015 zvýšil o 7 p. b. Z pohledu ekonomické výkonnosti lze považovat Brno (a v širším pojetí Brněnskou metropolitní oblast) za druhý největší ekonomický pól růstu v České republice, a to hned po hlavním městě Praze (a v širším pojetí Pražské metropolitní oblasti). K tomuto stavu také dopomohl výrazný příliv přímých zahraničních investic, kdy jejich celková kumulativní částka činila v roce 2022 136 mld. Kč. Kromě nesporných pozitiv je však třeba vnímat i možná negativa spojená s externí kontrolou lokální ekonomiky. Oceněním kvality lokální ekonomiky v Brně je i nadprůměrná mzda ve srovnání s republikovým průměrem – v roce 2022 činila téměř 51 000 Kč (za prvních 10 měsíců roku 2023 pak 52 356 Kč). Zhruba tři čtvrtiny ekonomicky aktivního obyvatelstva jsou zaměstnány ve službách, zbytek pak v průmyslu a stavebnictví

(význam zemědělství je zanedbatelný). Na území města bylo v roce 2023 registrováno zhruba 142 000 ekonomických subjektů, mezi nejvýznamnější zaměstnavatele patří zařízení zdravotní a sociální péče, vysokoškolská a vědecká pracoviště a orgány veřejné správy.

Brno je po Praze též druhým nejatraktivnějším trhem z hlediska nabídky a poptávky po kancelářských prostorách, jejich celková nabídka dosáhla na konci roku 2023 zhruba 690 000 m² a trend značí další a stabilní růst. Nejrozsáhlejší plochy kanceláří jsou lokalizovány v centrální části města či poblíž klíčových prvků dopravní infrastruktury (Spielberk Office Centre, Slatina, Vlněna Office Park, Šumavská, Campus Science Park, Brno Business Park). Na kancelářské prostory jsou přestavovány (regenerovány) rozsáhlé plochy dřívějších výrobních areálů, typicky například Zbrojovka a Vlněna. Mezi nové prvky na trhu s kancelářskými prostory patří tzv. coworkingová centra, kterých se ve městě nachází přes dvacet (největším je Impact Hub Brno).

V rámci rozvoje progresivních ekonomických oborů a subjektů se město i nadále orientuje na moderní strojírenství a elektrotechniku, již zmíněně informační a komunikační technologie a též life sciences. Tato odvětví lákají do města kvalifikovanou pracovní sílu. V rámci největších zaměstnavatelů s inovativním potenciálem fungují často mezinárodní pracovní týmy, které zajišťují nadnárodní přesah firemní kultury a zvyšují atraktivitu brněnského trhu práce.

S rozvojem komunikačních technologií je stále častější využívání různých typů plovoucích pracovišť, sdílených pracovních prostorů, startovních výrobních prostorů (inkubátorů) apod. Jejich dostředivé spolupůsobení vede často k vytváření oborových klastrů (kreativní klastr, technologické parky, centra služeb apod.), které mohou přispět k posílení identity jednotlivých čtvrtí nebo lokalit.

Zatímco v letech 2014 až 2019 vykazoval pozitivní tendenci i trh práce (snižovala se celková nezaměstnanost včetně osob vyžadujících zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání, rostl počet volných pracovních míst), tak s nástupem pandemie nemoci covid-19 v březnu 2020 a začátkem války na Ukrajině v únoru 2022 se ekonomická situace zásadně změnila. To se projevilo také v oblasti trhu práce, kdy ekonomická stagnace, vysoká inflace a energetická krize zapříčinily zhoršení všech sledovaných ukazatelů. Významnou roli při uplatnění na trhu práce stále hraje nejvyšší dokončené vzdělání. I když tento aspekt v čase pozvolna oslabuje, stále platí zákonitost, že čím vyšší stupeň dosaženého vzdělání, tím vyšší šance na kvalitní uplatnění na trhu práce.

Z dlouhodobého hlediska pozitivnímu vývoji ekonomiky odpovídá i rating města, vývoj jeho daňových příjmů a rozpočtu. Agentura Standard & Poor's hodnotila v letech 2013 až 2022 hospodaření města známkou AA-, zatímco agentura Moody's pak v letech 2019 až 2022 známkou Aa3. Daňové příjmy města čítaly v roce 2023 zhruba 16,0 mld. Kč a představovaly tak daňovou výtěžnost na

obyvatele zhruba 40 000 Kč. Rozpočet města byl v posledních letech spíše přebytkový, v roce 2023 činil 20,9 mld. Kč.

Pozitivní vývojové aspekty

- pokračující terciarizace ekonomiky, tedy růst nejdynamičtějších sekcí ekonomických činností,
- výrazné zastoupení progresivních odvětví se vzdělanou pracovní silou,
- rostoucí význam Brna jako pracovního centra,
- formování nových forem pracovišť se sdílenými prostory a pozitivními vlivy na své okolí,
- propojení vědy s aplikační komerční sférou,
- atraktivita trhu z hlediska poptávky a nabídky kancelářských ploch.

Potenciály města:

- zvýšení migrační atraktivity Brna pro kvalifikovanou pracovní sílu ze všech zemí světa (především pak z EU),
- navýšení příjmů města v důsledku přesunu obvykle bydličního obyvatelstva do kategorie osob s trvalým pobytem,
- udržení špičkových a vysoce kvalifikovaných pracovníků a absolventů ve městě,
- posílení atraktivity města jako místa pro inovace a technologie.

Negativní trendy

- nedostatečná polyfunkčnost území generující značné nároky na investice do dopravní infrastruktury (zejména SZ x JV),
- problém s uplatněním na trhu práce u osob sociálně vyloučených či osob sociálním vyloučením ohrožených,
- vyšší nezaměstnanost v sociálně vyloučených lokalitách v prostoru MČ Brno-Židenice, MČ Brno-střed, MČ Brno-sever,
- dramatický růst cen stavebních pozemků od roku 2007, relativně nejvyšší ze všech krajských měst, v důsledku vyčerpanosti zastavitelných ploch v ÚPmB v kombinaci se zdoluhavým a komplikovaným územním a stavebním řízením.

Rizika rozvoje:

- formování duální sociální struktury města,
- vliv územně-koncentrované podoby kancelářských ploch na nižší sociální kontrolu území,
- zvyšující se míra neobsazenosti kancelářských ploch v důsledku snížené poptávky (vliv pravděpodobné budoucí ekonomické krize),
- nízká pružnost trhu práce, přílišná byrokracie,

- nedostatečná nabídka dobře placených pracovních míst, omezená nabídka pracovních míst pro vysoce kvalifikované pracovníky,
- pokračující deformace trhu se stavebními pozemky v důsledku zastaralosti ÚPmB.

Tabulky

Tab. 1 Počet obyvatel, zaměstnaných a obsazených pracovních míst v krajských městech ČR v letech 1991, 2001, 2011 a 2021

Krajské město	Počet obyvatel				Počet zaměstnaných				Obsazená pracovní místa			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Praha	1 214 174	1 169 106	1 268 796	1 301 432	648 993	592 180	582 574	733 840	741 264	725 873	789 156	914 088
Brno	388 296	376 172	385 913	398 510	203 763	175 019	170 791	211 852	252 045	226 794	243 535	284 450
Ostrava	327 371	316 744	296 224	282 450	172 268	131 699	121 288	133 983	223 245	164 220	167 348	179 398
Plzeň	173 791	166 118	170 322	174 007	93 223	79 333	76 493	92 587	113 249	98 130	104 531	116 945
Olomouc	102 786	102 607	101 003	106 063	55 265	47 829	45 670	55 095	68 475	65 558	68 170	77 227
Liberec	101 162	99 102	102 754	104 340	56 526	49 460	45 041	53 342	56 396	54 096	54 250	63 348
České Budějovice	97 243	97 339	93 715	95 664	53 631	47 815	42 680	50 208	65 609	64 961	65 616	72 647
Hradec Králové	99 917	97 155	94 314	92 649	54 648	47 240	41 947	47 224	66 106	60 845	60 361	66 472
Ústí nad Labem	98 178	95 436	93 000	89 713	54 908	43 302	36 941	42 006	60 401	46 837	43 953	46 957
Pardubice	94 610	90 889	90 767	89 619	52 389	44 028	41 756	47 371	60 275	51 977	55 730	61 880
Zlín	81 146	78 833	75 318	74 178	45 364	38 840	33 931	37 745	55 663	48 864	44 272	47 866
Jihlava	51 831	50 702	50 075	50 523	28 339	25 221	22 572	25 989	33 985	34 283	36 377	40 899
Karlovy Vary	56 054	53 358	48 639	44 323	30 786	25 679	20 147	20 682	31 746	29 557	33 730	26 376

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011, 2021; úprava KAM

Tab. 2 OPM na 1 000 zaměstnaných osob / obyvatel a saldo dojížd'ky v krajských městech ČR v letech 1991, 2001, 2011 a 2021

Krajské město	OPM na 1 000 zaměstnaných				OPM na 1 000 obyvatel				Saldo dojížd'ky			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Praha	1 142	1 226	1 355	1 246	611	621	622	702	92 271	133 693	188 426	180 248
Brno	1 237	1 296	1 426	1 343	649	603	631	714	48 282	51 775	68 053	72 598
Ostrava	1 296	1 247	1 380	1 339	682	518	565	635	50 977	32 521	43 703	45 415
Plzeň	1 215	1 237	1 367	1 263	652	591	614	672	20 026	18 797	26 563	24 358
Olomouc	1 239	1 371	1 493	1 402	666	639	675	728	13 210	17 729	21 645	22 132
Liberec	998	1 094	1 204	1 188	557	546	528	607	-130	4 636	8 285	10 006
České Budějovice	1 223	1 359	1 537	1 447	675	667	700	759	11 978	17 146	22 038	22 439
Hradec Králové	1 210	1 288	1 439	1 408	662	626	640	717	11 458	13 605	17 532	19 248
Ústí nad Labem	1 100	1 082	1 190	1 118	615	491	473	523	5 493	3 535	6 266	4 951
Pardubice	1 151	1 181	1 335	1 306	637	572	614	690	7 886	7 949	13 233	14 509
Zlín	1 227	1 258	1 305	1 268	686	620	588	645	10 299	10 024	9 759	10 121

Krajské město	OPM na 1 000 zaměstnaných				OPM na 1 000 obyvatel				Saldo dojížd'ky			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Jihlava	1 199	1 359	1 612	1 574	656	676	726	810	5 646	9 062	13 502	14 910
Karlovy Vary	1 031	1 151	1 674	1 275	566	554	693	595	960	3 878	13 583	5 694

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011, 2021; úprava KAM

Tab. 3 Počty registrovaných ekonomických subjektů v Brně v letech 2009 až 2023

Počty zaměstnanců	Rok								
	2009	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023	
Celkem	117 062	124 040	125 697	130 898	135 794	139 745	145 064	141 687	
v tom	neuveдено	66 776	71 125	74 746	79 398	83 019	84 552	87 063	80 735
	bez zaměstnanců	34 322	37 065	35 062	35 183	35 678	37 525	40 800	43 522
	1–5	10 863	10 802	11 102	11 465	11 979	12 540	12 054	12 163
	6–9	1 762	1 735	1 697	1 710	1 819	1 749	1 752	1 746
	10–19	1 595	1 611	1 458	1 475	1 565	1 595	1 593	1 632
	20–24	346	337	336	346	348	357	344	381
	25–49	678	665	623	632	665	687	716	729
	50–99	366	358	339	360	380	387	384	402
	100–199	190	180	174	175	175	183	185	197
	200–249	38	37	37	31	30	31	32	44
	250–499	63	66	70	69	74	74	66	59
	500–999	40	37	35	35	40	39	48	46
	1 000–1 499	9	7	6	6	10	14	10	13
	1 500–1 999	3	4	1	1	2	1	5	7
	2 000–2 499	1	2	1	3	2	3	3	2
	2 500–2 999	2	3	2	1	1	1	1	1
	3 000–3 999	5	3	4	4	2	3	2	3
	4 000–4 999	1	0	1	2	3	1	3	2
5 000–9 999	1	2	3	2	2	3	3	3	
10 000 a více	1	1	0	0	0	0	0	0	

Zdroj: ČSÚ, 2024

Tab. 4 Zaměstnanost cizích státních příslušníků v Brně k 31. 12. 2023

Pořadí	Stát	Celkem zaměstnaných cizinců		Forma zaměstnání	
		abs.	%	zaměstnanci	podnikatelé
1.	Slovensko	28 282	41,0	25 710	2 572
2.	Ukrajina	17 362	25,1	16 011	1 351
3.	Rumunsko	2 600	3,8	2 497	103
4.	Rusko	2 244	3,2	2 066	178
5.	Bulharsko	1 563	2,3	1 496	67
6.	Vietnam	1 511	2,2	805	706
7.	Maďarsko	1 418	2,1	1 321	97
8.	Polsko	1 133	1,6	1 056	77
9.	Indie	951	1,4	931	20
10.	Itálie	704	1,0	643	61
CELKEM		69 052	100,0	62 881	6 171

Zdroj: ÚP ČR, 2024, MPO, 2024

Tab. 5 Základní charakteristika trhu práce v Brně v období let 2014 až 2023 (vždy k 31. 12.)

Rok	Uchazeči o zaměstnání		Podíl nezaměstnaných osob (%)	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo
	celkem	dosazitelní			
2014	22 501	21 694	8,8	1 524	14,8
2015	19 526	18 723	7,6	3 233	6,0
2016	17 516	16 501	6,7	3 809	4,6
2017	13 296	12 134	5,0	6 336	2,1
2018	11 521	10 380	4,3	8 245	1,4
2019	10 235	9 035	3,7	10 947	0,9
2020	13 677	12 586	5,2	15 216	0,9
2021	12 237	11 080	4,6	19 040	0,6
2022	13 304	12 137	5,1	10 618	1,3
2023	13 619	12 486	5,0	6 646	2,0

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Tab. 6 Uchazeči o zaměstnání z řad znevýhodněných skupin osob na trhu práce v Brně v období let 2014 až 2023 (vždy k 31. 12.), % = podíl dané skupiny na všech uchazečích o zaměstnání

Rok	Dlouhodobě nezaměstnaní		Osoby ve věku 50 let a více		Absolventi		Osoby zdravotně postižené	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
2014	11 159	49,6	5 864	26,1	903	4,0	1 830	8,1
2015	9 670	49,5	5 378	27,5	695	3,6	1 830	9,4
2016	8 424	48,1	4 994	28,5	476	2,7	1 710	9,8
2017	5 900	44,4	4 181	31,4	326	2,5	1 485	11,2
2018	4 239	36,8	3 693	32,1	322	2,8	1 324	11,5
2019	3 293	32,2	3 295	32,2	282	2,8	1 179	11,5
2020	4 523	33,1	4 130	30,2	483	3,5	1 277	9,3
2021	5 537	45,2	3 961	32,4	441	3,6	1 299	10,6
2022	5 173	38,9	4 247	31,9	382	2,9	1 377	10,4
2023	5 270	38,7	4 322	31,7	423	3,1	1 417	10,4

Zdroj: ÚP ČR, 2024

Tab. 7 Rating hospodaření města Brna dle mezinárodních ratingových agentur v období let 2009 až 2022

Rok	Mezinárodní ratingová agentura	
	Standard & Poor's	Moody's
2009	A-	A2
2010	A-	A2
2011	A	A2
2012	A+	A2
2013	AA-	A2
2014	AA-	A1
2015	AA-	A1
2016	AA-	A1
2017	AA-	A1
2018	AA-	A1
2019	AA-	Aa3
2020	AA-	Aa3
2021	AA-	Aa3
2022	AA-	Aa3

Zdroj: Standard & Poor's, 2023, Moody's, 2023